



SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**EBEVEYNLERDE DİJİTAL FARKINDALIK ve DİJİTAL
BAĞIMLILIK: EBEVEYN TUTUMUNUN ARACI ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe Mine KOCA

Sivas

Mart 2024

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**EBEVEYNLERDE DİJİTAL FARKINDALIK ve DİJİTAL
BAĞIMLILIK: EBEVEYN TUTUMUNUN ARACI ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe Mine KOCA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Meryem Berrin BULUT

Sivas

Mart 2024

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu yüksek lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

.../.../.....

Tuğçe Mine KOCA

TEŞEKKÜR

Kötülüklerin ve acımasızlığın kol gezdiği Şu dünyada en değerli Şeyin sevgi ve saygı olduğunu öğreten, her adımda bana sonsuz güvenen, eğitimimi her Şeyden daha çok önemseyen anneme, babama ve kardeŐime sonsuz teŐekkürlerimi sunuyorum.

Beni yüksek lisans sürecim boyunca motive eden, her zaman destek veren, çalıŐmalarıyla ve tecrübeleriyle bana örnek olan sevgili danıŐmanım Doç.Dr. Meryem Berrin BULUT'a ve tez savunma sınavıma katılım sağladıkları ve katkı sundukları için Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÇAKIR ve Dr. Öğr. Üyesi Furkan ARI'ya sonsuz teŐekkürlerimi sunuyorum.

Bu araştırma Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından desteklenmiŐtir.



İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
1.Araştırmanın Konusu	1
2.Araştırmanın Amacı	3
3. Araştırmanın Önemi	4
4. Araştırmanın Varsayımları	5
5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
I.BÖLÜM.....	7
1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. Dijital Ebeveynlik.....	7
1.1.1. Dijital Ebeveynlik Rollerini.....	10
1.1.2. Dijital Ebeveynlik Yaklaşımları/Stratejileri	14
1.1.3.Dijital Ebeveynlik ile İlgili Yapılan Araştırmalar	15
1.2. Dijital Bağımlılık.....	19
1.2.1. Bağımlılık	19
1.2.2. Bağımlılık Türleri	20
1.2.2.1. Maddesel (Kimyasal) Bağımlılık.....	20
1.2.2.2. Davranışsal Bağımlılık.....	21

1.3. Dijital Bağımlılık.....	23
1.3.1. Dijital Bağımlılığın Nedenleri	25
1.3.2. Dijital Bağımlılık Türleri	26
1.4.Ebeveyn Tutumu	28
II. BÖLÜM.....	31
2.KURAMSAL ÇERÇEVE	31
2.1.Sosyal Öğrenme Kuramı	31
2.2. Ekolojik Sistem Kuramı	34
III. BÖLÜM.....	39
3.YÖNTEM.....	39
3.1.Araştırmanın Modeli	39
3.2.Evren ve Örneklem.....	39
3.3.Verileri Toplama Araçları	40
3.3.1. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği.....	40
3.3.2.Dijital Bağımlılık Ölçeği	41
3.3.3.Ebeveyn Tutum Ölçeği	42
3.3.4. Demografik Bilgi Formu	43
3.4.Verileri Toplama Süreci.....	43
3.5.Verilerin Analizi	44
IV. BÖLÜM	47
4. BULGULAR	47
4.1. Betimsel İstatistikler	47
4.2.Çıkarımsal İstatistikler.....	48
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	61
KAYNAKÇA	69

EKLER.....	83
Ek 1. Katılımcı Bilgilendirme ve Kişisel Bilgi Formu.....	83
Ek 2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği	85
Ek 3. Dijital Bağımlılık Ölçeği.....	87
Ek 4. Ebeveyn Tutum Ölçeği	89
Ek 5. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni.....	91
Ek 6. Dijital Bağımlılık Ölçeği Kullanım İzni.....	93
Ek 7. Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzni	95
Ek 8. Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni.....	97
Ek 9. Etik Kurul Kararı.....	99
ÖZGEÇMİŞ.....	101



KISALTMALAR

Bk	: Bakınız
BİT	: Bilgi İletişim Teknolojileri
DBÖ	: Dijital Bağımlılık Ölçeği
DEFÖ	: Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği
DSM	: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı
ETÖ	: Ebeveyn Tutumları Ölçeği
FOMO	: Gelişmeleri Kaçırma Korkusu
ICD	: Uluslararası Hastalık Sınıflaması
SPSS	: Sosyal Bilimler için İstatistik Programı
Ve diğ.	: Ve diğerleri



TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Dijital Ebeveynlik Yaklaşımları.....	15
Tablo 2. Ölçeklere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	44
Tablo 3. Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler	47
Tablo 4. Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi ile Dijital Bağımlılık Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları.....	48
Tablo 5. Ebeveyn Tutumları ile Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	49
Tablo 6. Ebeveynlerin Dijital Bağımlılık Düzeyi ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	50
Tablo 7. Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına göre Dijital Farkındalık Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	51
Tablo 8. Ebeveynlerin Yaşları ile Dijital Ebeveyn Farkındalığı ve Dijital Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	52
Tablo 9. Ebeveynlerin Dijital Araçlarla Geçirdikleri Süre (Saat) ile Dijital Ebeveyn Farkındalığı ve Dijital Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 10. Olumsuz Model Olma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).....	55
Tablo 11. Dijital İhmal ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).....	56
Tablo 12. Verimli Kullanım ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).....	58
Tablo 13. Risklerden Koruma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).....	59
Tablo 14. Hipotezlerin Değerlendirilmesi.....	60



ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Dijital Ebeveynlik Rollerini	10
Şekil 2. Çevrimiçi Fırsatlar ve Riskler	11
Şekil 3. Dünya Geneline Dijital Medya Kullanım Verileri	23
Şekil 4. Türkiye Geneline Dijital Medya Kullanım Verileri	24
Şekil 5. Sosyal Öğrenme Teorisinde Karşılıklı Determinizm Modeli.....	31
Şekil 6. Bronfenner Ekosistem Kuramı.....	35
Şekil 7. Araştırma Modeli.....	45
Şekil 8. Olumsuz Model Olma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.....	54
Şekil 9. Dijital İhmal ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.	55
Şekil 10. Verimli Kullanım ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.....	57
Şekil 11. Risklerden Koruma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.....	58



ÖZET

Bu araştırmada, anne-babaların dijital ebeveyn farkındalık ve dijital bağımlılık düzeylerini ortaya koymak ve bu bağlamda ebeveyn tutumunun aracı rolünün olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel yaklaşım benimsenmiş olup ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Dijital ebeveyn farkındalığı ile dijital bağımlılık arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı rolünü araştırmak için aracı etki modelinden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Sivas ilinde ikamet eden, ilköğretim düzeyinde öğrencisi olan 676 ebeveyn oluşturmaktadır. Bu ebeveynlerin 606'sının anne, 70'inin baba olduğu görülmektedir. Anne ve baba sayısı arasındaki orantısız dağılımdan ötürü anne ve baba grupları arasında ayırım gözetmeksizin analizler gerçekleştirilmiştir.

Ebeveynlere araştırma kapsamında “Dijital Ebeveyn Farkındalık Ölçeği, Dijital Bağımlılık Ölçeği, Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve demografik bilgi formu” uygulanmıştır. Ebeveynlere uygulanan ölçekler neticesinde elde edilen veriler SPSS 25.0 programında ve Process Macro 3.5. uzantısında analiz edilmiştir. Verilerin betimsel analizleri için değişkenlerin ortalama, standart sapma, frekans, yüzde, minimum ve maksimum değerleri hesaplanmıştır. Çıkarımsal analizler kapsamında ise bağımsız örneklem t-testi, korelasyon analizi, varyans analizi ve aracılık analizi yapılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişkilerin olduğu ve ebeveyn tutumunun aracı rolünün olduğu görülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri ile yaşları ve dijital araçlarla geçirdikleri süreler arasında da anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Eğitim düzeylerine göre dijital ebeveyn farkındalığı değişkeni açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar ilgili literatür ve kuramsal çerçeve ışığında tartışılmıştır. Araştırmanın sonunda araştırmacılara ve ileride yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağına inanarak birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, Çocuk, Dijital Ebeveyn Farkındalığı, Dijital Bağımlılık, Ebeveyn Tutumu.



ABSTRACT

This research aims to reveal parents' digital parenting and digital partnership levels and to examine whether parental relationships have a mediating role in these relationships. A quantitative approach was adopted in the research and a relational screening model was used. In addition, the mediating effect model was used to investigate the mediating role of parental relationships in the relationship between digital parental care and digital relationships. The research includes 676 parents who are primary school graduates and reside in Sivas, where their relatives are. It is seen that 606 of these registered children have mothers and 70 have fathers. Due to the disproportionate distribution between the number of mothers and fathers, analyzes were carried out without discrimination between mother and father intervals.

Within the scope of the research, 'Digital Parent Awareness Scale, Digital Addiction Scale and Parental Attitudes Scale' were carried out. The data obtained as a result of the scales applied to the ratios were analyzed using SPSS 25.0 programs and Process Macro 3.5. It was analyzed in extension. For descriptive analysis of the data, the mean, standard deviation, frequency, percentage, minimum and maximum values of the variables were calculated. For inferential analysis, testing, general analysis and analysis of variance were performed independently.

According to the findings, it is seen that there is a significant correlation between the general digital health level and digital relationship relationships and that the parental relationship has a mediating role. In addition, it is seen that digital parent status and its variables such as age, education level, and endurance with digital tools continue throughout the period.

These results obtained from the research; It is examined within the framework of relevant literature and theoretical framework. At the end of the research, collective suggestions were made, believing that it would shed light on researchers and future studies.

Keywords: Parent, Child, Digital Parental Awareness, Digital Addiction, Parental Attitude.



GİRİŞ

1.Araştırmanın Konusu

Dijital teknolojiyle kuşatılmış bir dünyada büyüyen çocukların daha küçük yaşlardan itibaren dijital araçlarla tanışmaya başladıkları ve bu araçların kullanımının giderek arttığı bilinmektedir. Çocukların gelişiminden birinci derecede sorumlu olan anne-babalara ise bu noktada önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Ebeveynler, çocuklarını dijital teknolojilerden kaynaklanan risk ve tehlikelerden korumak için dijital çağa ayak uydurmalıdır (Yaman ve diğ. 2019:151). Bunun yanı sıra ebeveynlerin; çocuklarının dijital araç kullanımına yaklaşımları, dijital ortamlardan beklentileri ve karşılaştıkları problemlerle baş etme yolları hakkında da bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Yaman 2018). Bu nedenle, ‘dijital ebeveynlik’ kavramının incelenmesi ebeveynlerin farkındalığını artırmak adına önem arz etmektedir.

Çocukların gelişimlerini birçok açıdan etkileyen bu konuda ebeveynlerin çocukların dijital dünyasında iyi birer rehber ve gözlemci olabilmeleri ve teknolojinin doğru kullanım stillerini çocuklarına aşılayabilmeleri için sahip olmaları gereken özellikler “dijital ebeveynlik” kavramı adı altında toplanmıştır (Yay 2019). Rode (2009) yaptığı çalışmada; aile içi mahremiyet, çocukların evdeki dijital güvenliği ve ebeveynlerin çocuklarını güvende tutmak için sahip oldukları strateji ve uygulamalardan yola çıkarak bu kavramı ilk kez kullanmıştır. Fidan ve Seferoğlu (2020) dijital ebeveynliği iki şekilde ele almıştır. Bunlardan ilki, bir ebeveynin dijital ortama erişimi, dijital ortamı kullanım sıklığı ve kullanım düzeyi şeklinde kendisinin dijital medyayı kullanma düzeyini içerirken diğeri ise çocuğun dijital medyayı nasıl kullandığına dair ebeveyn farkındalık düzeyini ve çocuğun kullanımının denetimini içermektedir. Bu nedenle, dijital ebeveynlik yalnızca ebeveynin çocuğunun dijital medyasını ve internet kullanımını denetlemesi, yönetmesi ve bununla ilgili kurallar koyması olarak düşünülmemelidir. Ebeveynin dijital araç kullanımı da önem arz etmektedir. Çünkü ebeveynler, teknolojik araçları kullanımları sırasında da davranışlarını gözlemleyen çocukluklarına rol model olmaktadır. Dolayısıyla ebeveynin dijital araçları kullanımı ve dijital medyaya karşı tutumu çocuğunun da

medyayı ve dijital araçları kullanımını doğrudan etkilemektedir (Lauricella ve diğ. 2015). Bu noktada sosyal öğrenme kuramı tarafından anne-babaların çocuklarına iyi birer rol model olması gerektiği savunulmaktadır (Manap 2020).

Albert Bandura (1971) tarafından bireylerin öğrenme süreçlerini açıklamak üzere ortaya atılan Sosyal Öğrenme Kuramı; öğrenmeyi, sosyal çevreden edinilen deneyimlerden ve sosyal çevredeki bireylerden etkilenmek koşuluyla oluşan davranış değişikliklerini ele alan bir üst öğrenme biçimi olarak tanımlamaktadır. Özellikle çocukluk döneminde öğrenmenin gerçekleştiği sosyal ortamların başında gelen aile ortamı; çocuğa, gelişim düzeyine uygun bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırması açısından önem arz etmektedir (Bayrakçı 2013).

Sosyal Öğrenme Kuramına ek olarak Ekolojik Sistemler Kuramı, çocukların gelişimleri sürecinde çevrelerinden etkilendiklerini öne sürmektedir. Bronfenbrenner (1986) tarafından ortaya atılan Ekolojik Sistemler Kuramına göre mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem olmak üzere dört alt sistem mevcuttur. Bu kurama göre hem ebeveynler hem çocuklar için aile, okul, akraba, iş, kitle iletişim araçları, politikalar vb. ortamların ailenin gelişimini etkilediği düşünülmektedir. Bu kuramdan yola çıkarak ebeveynlerin ve çocuklarının karşılıklı etkileşimlerinin onların davranışlarının şekillenmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Teknolojik gelişmeler; insan hayatına yön veren, önemi yadsınamayacak kadar hayatımızı kolaylaştıran en önemli unsurlardandır. Küresel bilgiye erişme, uzaktakilerle deneyim paylaşımı, eğitim kaynakları, toplumsal ağlarla eski ve yeni arkadaşlara ulaşma, eğlence, oyunlar, yurttaş katılımı/politik katılım, istihdam, topluluklarla bağ kurma, teknoloji uzmanlığı ve okuryazarlığı, sağlık ile ilgili tavsiyeler, uzman grupları ve hayran sitelerine erişim (EU Kids Online 2010 akt.: Zeybekoğlu-Akbaş, Dursun 2020) gibi kolaylıklar bireyin teknolojiye bağlanmasına neden olmakla kalmayıp bu bağlanma giderek artarak bağımlılık düzeyine ulaşmaktadır (Emre ve diğ. 2019). “Kişinin kullandığı bir nesne veya yaptığı bir eylem üzerinde kontrolünü kaybetmesi ve onsuz bir yaşam sürmemeye başlamasıdır.” (Dinç 2015:32) şeklinde tanımlanan bağımlılığın teknolojik araçlara ulaşılamadığında yoksunluk durumları yaşandığı haline de dijital bağımlılık denmektedir (Gürmen 2016).

Burada üzerinde durulması gereken grup ise teknolojinin sunduğu doğru ve yanlışları ayırt etmede sorun yaşayan çocuklar ve ebeveynlerdir (Dinç 2015; Yazıcı, Özcan 2021: 25). Gökel (2020) tarafından teknoloji bağımlılığının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri hakkında ebeveynlerin görüşlerini ortaya çıkarma amacı ile 7-18 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerle yapılan araştırma sonuçlarına göre çocukların internette ve akıllı telefonlar başında geçirdikleri zamanların çok fazla olduğu ve ailelerinin de aynı oranda zaman harcadığı tespit edilmiştir. Ebeveynler; dijital araçları kullandıklarında çocuklarını etkiledikleri gibi kendileri de çocuklardan etkilenecek farklı dijital ortamlara yönelebilmektedirler. Çünkü genellikle teknoloji hakkında çocuklar, ebeveynlerinden daha fazla şey bilmektedir. Çocuklar, ebeveynlerinin özellikle güncel sosyal medya ağlarını benimsemelerini ve kullanmalarını teşvik etmektedirler (Nelissen, Van den Bulck 2017).

İnternet kullanımı sırasında ebeveynler ya fiziksel anlamda çocuklarının yanında olarak ya filtre yazılımı yükleyerek ya da internet tarayıcısının geçmişini denetleyerek kontrol sağlamaya çalışmaktadırlar (Valcke ve diğ. 2010). Ebeveynler, çocuklarını kontrol ederken ve sosyalleştirirken çocuklarının belli sınırlar dahilinde değişimlerini sağlamak için bir ebeveynlik stili ya da tutumu kullanırlar (Baumrind 1991). Baumrind'e (1991) göre ebeveynlik stilleri; demokratik tutum, otoriter tutum ve izin verici tutum olmak üzere 3 gruba ayrılmaktadır. Kuzu-Jafari (2021) yaptığı çalışmada demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarını dijital medya risklerinden korumaya daha yatkın olduğunu tespit etmiştir. Bu kapsamda, ebeveyn tutumlarının ebeveynlerin dijital farkındalığını etkileyebileceği düşünülmektedir.

2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada temel olarak ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte;

- Ebeveynlerin dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeylerini belirlemek
- Ebeveynlerin 'dijital ebeveynlik' hakkında farkındalıklarını artırmak
- Ebeveynlerin demografik verilerine göre dijital farkındalıklarını incelemek

- Dijital ebeveynlik ve dijital farkındalığa ilişkin konferans, sempozyum, bildiri vb. faaliyetlerin artırılmasına yönelik sivil toplum kuruluşlarına yol göstermek de amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H₁: Ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisi vardır.

H₂: Ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H₃: Ebeveynlerin ebeveyn tutumları ile dijital farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Dijital bağımlılık düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₅: Ebeveynin eğitim durumuna göre dijital farkındalık düzeyleri açısından anlamlı fark vardır.

H₆: Ebeveynin yaşı ile dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H₇: Ebeveynin dijital araçlarla geçirdiği süre ile dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

3. Araştırmanın Önemi

Davranışsal bağımlılık türü olan teknoloji bağımlılığı, kimyasal bağımlılıklar kadar tehlikeli görülmemektedir. Ebeveynler dijital bağımlılığı, bağımlılıktan ziyade kötü bir alışkanlık olarak değerlendirmekte ve ileride düzeleceğini düşünmektedirler (Dinç 2015). Ebeveynlerin bu yanlış düşünceden vazgeçmelerini sağlamak için ebeveynlerin dijital farkındalıklarını artırarak dijital bağımlılığın ne kadar tehlikeli bir bağımlılık türü olduğunu gözler önüne sermek gerekmektedir. Ayrıca daha önce gerçekleştirilen çalışmalarda da (bk. Gül 2023; Manap, Durmuş 2021; Kay 2022) ebeveynlerin dijital bağımlılık düzeylerinden ziyade çocuklarının dijital bağımlılık düzeylerinin araştırıldığı görülmektedir. Her ne kadar dijital araç ve ortamların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri önem arz etse de ebeveynlerinin üzerindeki etkilerin de ele alınması gerekmektedir (Yazıcı, Özcan 2021). Bu nedenle, anne-

babaların dijital ebeveyn farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemenin literatürdeki bu açığı kapatacağı düşünülmektedir.

4. Araştırmanın Varsayımları

- Yapılan araştırmaya katılan örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin gönüllü olarak “Demografik Bilgi Formu, Dijital Ebeveyn Farkındalığı Ölçeği, Dijital Bağımlılık Ölçeği ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği” içerisinde yer alan soruları içtenlikle ve gerçek düşüncelerine göre cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Kullanılan veri toplama araçlarının, değişkenleri doğru bir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.

5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Yapılan araştırma Sivas ili içerisinde yaşayan ilkokul öğrencisi çocuğu olan ve dijital araç kullanabilen ebeveynlerle sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen bulgular sadece kullanılan ölçme araçlarından (Demografik Bilgi Formu, Dijital Ebeveyn Farkındalığı Ölçeği, Dijital Bağımlılık Ölçeği ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği) elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Katılım sağlayan ebeveynlerin çoğunlukla “Anne” katılımcılardan oluşması nedeniyle anne ve baba katılımcı sayıları arasındaki orantısızlık, çalışmada önemli bir sınırlılık oluşturmuştur.

I.BÖLÜM

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Dijital Ebeveynlik

Dijital kavramı, verilerin ve bilgilerin ikili sayı formuna dönüştürülerek elektronik ortamda gösterilmesi işlemidir. İnternetin yaygınlaşmasıyla da veri girişinin artması, bilgilerin hızla yayılması dijitalleşme sürecini başlatmıştır (Çetin, Özdoğan 2013). Toplumun dijitalleşmesiyle ilk değişim ailede meydana gelmiştir. Dijital toplum, tüm bireylerin dijital bir akışta yaşamasını sağlamak ile kalmayıp hem çocuğu hem de ebeveyni dijitalleştirmektedir (Dursun 2020).

Ebeveyn; bireyin biyolojik olarak yetişmesinden ve bilişsel, sosyal, eğitimsel olarak gelişmesinden sorumlu olan anne ve baba olarak tanımlanmaktadır. Bugüne kadar yaşamış tüm insanların ebeveyni olmuştur ve çoğu insan da ebeveyn olmuştur. Ebeveynliğin birincil ilgi ve eylem konusu ise yalnız bir birey olarak büyüyemeyen çocuktur (Luster, Okagaki 2006). Ebeveyn, çocuğun sağlıklı gelişiminden ve tehlikelere karşı kendini koruyabilecek davranış ve tutumları kazanmasından sorumludur (Manap 2020). Bunların yanı sıra çocukları gerçek hayatta olduğu gibi dijital ortamlarda da etkili iletişim kurabilen, saygı gösteren ve ahlak kurallarına dikkat eden bir birey olarak yetiştirmek günümüz ebeveynlerinin başat görevlerindedir (Yaman 2018). Ancak toplumun dijitalleşmesiyle ebeveynlerin günümüzde en önemli sorumluluğu, çocuklarını dijital araçların ve internetin zararlarından korumak olmuştur.

Aile, her türlü toplumsal sorundan etkilendiği gibi yaşanan bu toplumsal sorunlara da çözüm üretebilen bir kurum olarak bilinmektedir. Ailenin koruyucu, önleyici ve eğitici gücünün olması tüm toplumlar için vazgeçilmez bir unsurdur. Yaşanan toplumsal değişimler karşısında çağın gereksinimlerine ayak uyduramayan ailenin işleyişini ve düzenini devam ettirebilmek için destek ve yardıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu toplumsal değişimlerin başında ise dijitalleşme gelmektedir (Ocak 2013).

Dijitalleşme, insan faaliyetlerinin olduğu tüm alanlara girdiği gibi aile ve aile ilişkilerini de es geçmemiştir. Bu süreçle birlikte aile oluşum sürecinden aile içi temel kurallara, aile fertlerinin rollerinden çocuk yetiştirmeye kadar birçok değişiklik yaşanmıştır (Ufa 2017). Dijitalleşme, özellikle çocukların küçük yaşlarda medya teknolojilerine ve dijital araçlara daha fazla maruz kalmasına sebep olmuştur. Prensky (2001), dijital teknoloji ile büyüyen bu nesli ‘dijital yerli’ olarak tanımlamıştır. Dijital araçlarla ve teknolojiyle yetişkinlik döneminde tanışan kuşağı ise ‘dijital göçmen’ olarak ifade etmiştir. Aynı anda birden çok dijital medya araçlarını kullanabilen dijital yerliler olarak adlandırılan bu genç nesil, dünyayı teknoloji olmadan hiç deneyimlememiş ve ebeveynlerine göre dijital teknoloji konusunda daha bilgilidirler. Ebeveynlerin yaşadığı en büyük zorluk ise dijital cihazların taşınabilir ve mobil olmasından dolayı çocuklarını izleyememeleridir (Sadıku ve diğ. 2017).

Dijital göçmen olarak tanımlanan ebeveynlerin, dijital yerli çocuklarını dijital ortamlardan gelebilecek tehlikelere karşı koruyabilmeleri ve kendilerinin de dijital araçları işlevsel olarak kullanabilmeleri gerekmektedir. Bu gereklilik ‘dijital ebeveynlik’ kavramını ortaya çıkarmıştır. Yurdakul ve arkadaşları (2013: 888) tarafından ‘dijital ebeveynlik’ şu şekilde tanımlanmaktadır:

Dijital ebeveyn; dijital çağın gereksinimlerine göre hareket eden, temel düzeyde dijital araçlara hâkim, uçsuz bucaksız bir ortam olan dijital ortamlardaki olanakların farkında olan ve çocuğunu bu ortamlardaki risklere karşı koruyabilen, kişi haklarına gerçek hayatta saygı duyulması gerektiği gibi sanal ortamda da aynı şekilde davranılması gerektiğini çocuğuna aşılardan ve teknolojik gelişmelere kendini kapatmayan bireydir.

Dijital ebeveynlik kavramını ilk kez kullanan Rode (2009), çocukların çevrimiçi ortamda mahremiyet ve güvenlik tehdidi altında olabileceğinden yola çıkarak ebeveynlerin olası tehditleri çözmeye ve önlemeye yönelik stratejileri olduğunu öne sürmüştür. Ebeveynlerin çocuklarını güvende tutmak için uyguladıkları bu stratejileri beş kategoride toplamak mümkündür (Rode 2009; Fidan, Seferoğlu 2020).

- *Birincisi*, sabit bir zaman sınırı belirleyerek çocukların öncelikle yapması gerekenleri yaptıktan sonra bilgisayarını kullanmalarına izin vermektir.
- *İkincisi* çocuğa güven duyduğunu belli ederek sosyal normlara dayanan kuralları hatırlatmak ve çocukları utandıracak uygunsuz sitelere girmelerini engellemek ve çocukları bu sitelerden uzak tutmaya çalışmaktır.
- *Üçüncüsü*, bilgisayar virüsleri ve uygunsuz içerikli sitelerden gelebilecek tehditlerden korumaya yönelik kurallar koymaktır. Örneğin bilinmeyen e-postaları silmek, ebeveyn izni alarak bilgisayarda uygulama açmak gibi.
- *Dördüncüsü*, bilgisayarı açarken, kullanırken ve kapatırken ebeveyn izni alarak kullanmaktır ve bilgisayarı kullanırken ebeveynin çocuğunun yanında olmasıdır.
- *Beşincisi* ise çevrimiçi mesajlaşma ve oyunların kullanılmamasına yönelik kuralları içermektedir.

Ebeveynlerin dijital araçları çocukları ile nasıl kullandıklarını, kullanımlarını etkileyen motivasyon ve algıları yakından incelemek önemlidir. Chen ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte dijital araçları kullanmalarındaki üç ana motivasyon ve amacın çocuğun “öğrenme ihtiyacı, gerginliği salma ihtiyacı ve bağ kurma ihtiyacı” olduğunu ortaya koymuştur.

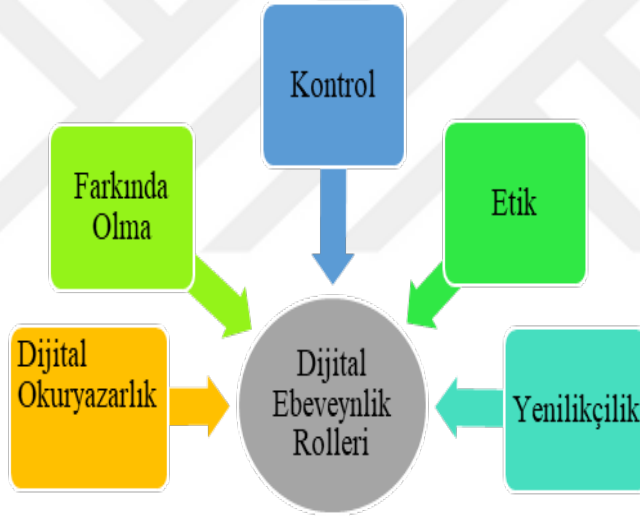
- *Öğrenme ihtiyacı*: Ebeveynler, çocuklara dijital araçların sunmuş olduğu video, resim vb. örneklerin öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve dijital araçları kullanmanın çocukların motor ve dil becerilerini geliştirdiğini düşünmektedir.
- *Gerginliği salma ihtiyacı*: Ebeveynler hem kendilerinin hem de çocuklarının gerginliklerini azaltmak için dijital araçları kullanmaktadırlar. Ayrıca ebeveynin başka bir işle uğraşması gerekiyorsa dijital araçlar bebek/çocuk bakıcısı olarak kullanılabilir.
- *Bağ kurma ihtiyacı*: Dijital araçlarda bulunan ve ebeveyn ile oynanabilen oyunlar/etkinlikler sayesinde ebeveyn ve çocuğun iletişime geçmesi kolaylaşmakta ve daha fazla birlikte zaman geçirmeleri aralarındaki bağı kuvvetlendirmektedir.

Teknolojik gelişmelerin hızlı temposuna yetişemeyen ebeveynler, günden güne yetkinliklerini kaybetmektedir. Ebeveyninin dijital dünya hakkında bilgisinin

eksik olduğunu düşünen çocuklar, destek almak ve bilgi edinmek için ebeveyni yerine dijital medyaya veya akranlarına başvurarak yanlış bilgiler edinmektedir (Livingstone, Byrne, 2018; Manap 2020). Bu nedenle, ebeveynlerin temel ebeveynlik beceri ve rollerinin yanı sıra dijital dünya hakkında da sorumluluk, bilgi ve deneyime sahip olmaları gerekir.

1.1.1. Dijital Ebeveynlik Rollerini

Dijital çağın sunmuş olduğu imkânları ve fırsatları en doğru şekilde değerlendirebilen, muhtemel risklerine karşı önlem alabilen ebeveyn olabilmek için Şekil 1.'de gösterildiği gibi “dijital okuryazarlık, farkında olma, kontrol, etik ve yenilikçilik” başlıkları altında toplanan temel dijital ebeveynlik rollerine sahip olmak gerekmektedir.

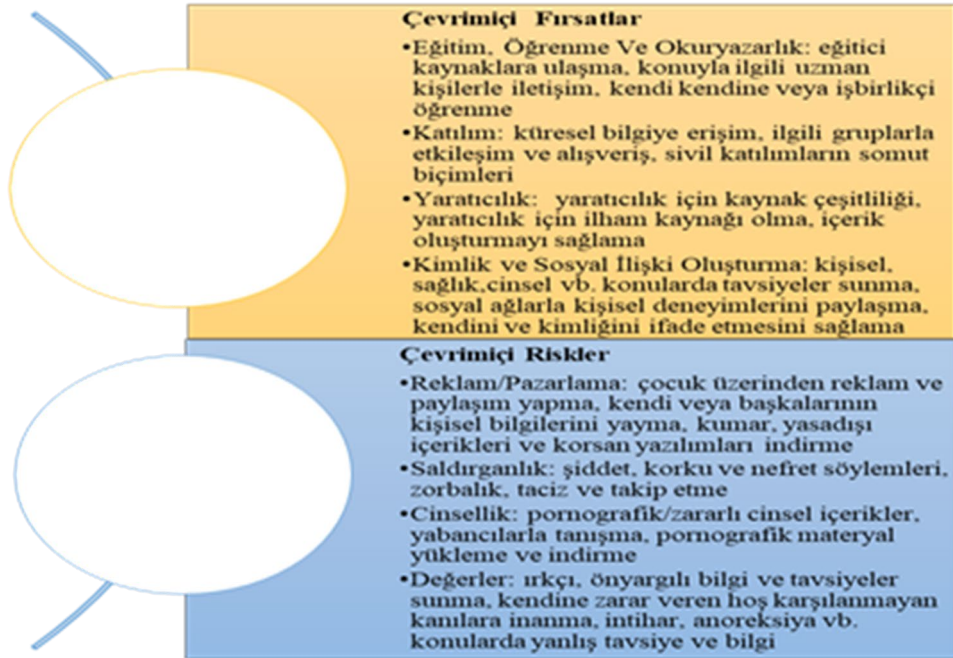


Şekil 1. Dijital Ebeveynlik Rollerini (Yurdakul ve diğ. 2013: 888)

- **Dijital okuryazarlık:** Dijital okuryazarlık, internetteki güvenilir ve doğru bilgiye doğru yöntem ve tekniklerle ulaşabilmek olarak tanımlanmıştır (Hobbs 2010). Bu kavram, dijital teknolojileri kullanarak bilgiye ulaşma, bilgiyi anlamlandırma, değerlendirme ve üretme aşamalarında dijital ortamlardan etkin bir şekilde faydalanabilmek için gereken bilişsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve teknik becerileri içerir (Eshet 2004; İnan-Kaya 2021). İnternette gün geçtikçe artan bir bilgi yığınının oluştuğunun ve birçoğunun

doğru olmadığının farkında olan dijital ebeveyn, dijital okuryazar olmanın bir gereği olarak çocuklara ve gençlere eriştikleri bu bilgilerin doğruluğunun nasıl sorgulandığını ve bu bilgileri nerede ve nasıl kullanmaları gerektiğini öğretmelidir (Ocak 2013). Ayrıca Yurdakul ve arkadaşları (2013), dijital okuryazar bir ebeveynin aşağıda belirtilen hususlara dikkat etmesi gerektiğini belirtmektedir:

- Temel düzeyde teknolojik araçları kullanabilmesi
 - Teknoloji ile ilgili karşılaşılan sorunlara hoşgörüyü yaklaşılabilmesi
 - İnterneti teknik açıdan kullanabilmesi
 - Yenilikleri takip etmede istekli olması
 - Bilgi ve iletişim teknolojilerinde gizlilik ve etik konularına dikkat etmesi
- **Farkında Olma:** Dijital ebeveynler, dijital okuryazar olmanın yanı sıra internette bulunan çevrimiçi fırsat ve risklerin ayrımını yapabilmeli, olası risklerin farkına varıp çocuğunun dijital ortamlarda neler yaptığını takip edebilmelidir (Yay 2019). Livingstone ve Haddon (2009) yaptığı çalışmada çevrimiçi fırsat ve riskleri Şekil 2.'deki gibi sıralamıştır.



Şekil 2. Çevrimiçi Fırsatlar ve Riskler (Livingstone, Haddon 2009: 9)

Yurdakul ve arkadaşlarına (2013) göre dijital fırsatlar ve risklerin farkında olan ebeveynin şu özellikleri taşıması gerekmektedir:

- Çevrimiçi risk ve tehditleri fark etme
 - Çocuğunun dijital bağımlılığını fark etme
 - Tehlikeli durumları önceden algılayabilme
 - Çocuğun dijital ortamlarda ne yaptığını takip edebilme
- **Kontrol:** Çevrimiçi risklerin farkında olan ebeveyn, çocuğunu bu risklerden korumak için çocuğunun dijital ortamdaki davranışlarını kontrol etmek isteyecektir. Altun (2019), yaptığı araştırmada ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımları esnasında aldıkları rolleri ve nasıl kontrol ettiklerini incelemiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu; çocuklarının kullandığı program ve uygulamaları içerik ve süre olarak kontrol etmekte ayrıca kullanılan program ve uygulamaların özellikle çocukların yaşlarına uygun olan, şiddet ve cinsel içerikli olmayanları seçmeye özen göstermektedir. On dokuz Avrupa ülkesinden 9-16 yaş arası çocuklarla (n= 25.001) yapılan bir anketten elde edilen bulguları sunan EU Kids Online Raporuna (2020) göre, ebeveynler çocukların hem nerede olduklarını hem de internetle veya teknolojik araçlarla neler yaptıklarını izlemek için ebeveyn kontrol yazılımları kullanarak 'Teknik İzleme' yapabilmektedirler (Smahel ve diğ. 2020). Bu raporda çocuklara;
 - Ebeveyninin, ebeveyn kontrol yazılımı kullanıp kullanmadığı,
 - Ebeveyninin, katıldığı başvuruları veya çevrimiçi etkinlikleri takip edip etmediği,
 - Ebeveyninin, konumunu izlemek için GPS gibi herhangi bir teknoloji kullanıp kullanmadığı sorulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre çocukların yaklaşık %22'si bu teknolojik kontrollerden herhangi birinin ebeveyni tarafından kullanıldığını bildirmektedir. Bu rapordan anlaşılacağı üzere ebeveynler, çocuklarının dijital ortamlardaki davranışlarını izlemekte ve kontrol sağlama konusunda yetersiz kalmaktadır.

Yurdakul ve arkadaşlarına (2013) göre dijital ebeveynler, kontrol etme rolünün gereği olarak şu özelliklere sahip olmalıdırlar:

- Çocuğu dijital ortamlarda tek başına bırakmama
- Çocuğun hangi çevrimiçi ortamları kullanabileceğı, bu ortamlarda ne kadar süre kalacağı konusunda kurallar belirleme ve aile bireylerinin konulan bu kurallara birlikte uymaları
- Zararlı içerikleri engellemek için filtre yazılımları kullanma
- Çevrimiçi ortamlarda dijital oyun oynama, sosyal medya hesaplarına katılma gibi etkinliklere çocukla birlikte katılım sağlama

- **Etik:** Etik kavramı iş ve sosyal yaşamda olduğu gibi artık hayatımızın önemli bir parçası olan dijital ortama da aktarılmıştır. Bu nedenle, etik kurallar gereği gerçek hayatta olduğu gibi dijital ortamlarda da insan haklarına, onuruna, özel hayatın gizliliğine saygılı olmak, ulaşılan bilgilerin doğruluğunu, güvenilirliğini araştırmak ve bu bilgiyi üreten hak sahiplerinin isteklerine uygun davranmak gerekir (Yay 2019; Yurdakul ve diğ. 2013). Manap'a (2020) göre etik rolün iki boyutu olduğu düşünülmektedir. Birincisi, ebeveynlerin çocuklarının dijital ortamlardaki davranışlarını kontrol ederken etik kuralların neler olduğu ile ilgilidir. Bir başka deyişle ebeveyn kontrolünün hangi düzeyde ve hangi durumlarda olması gerektiğidir. Ancak, ebeveynler çocuklarının dijital ortamdaki etkinliklerini kontrol ederken bir yandan da özgür alanlarını ihlal etmemek arasında denge oluşturmakta zorluk yaşamaktadırlar (Marsh ve diğ. 2017). İkinci boyut ise hem ebeveyn hem de çocuğun dijital ortamlarda dikkat etmesi gereken etik kurallar ile ilgilidir. Aslında bu noktada ebeveyn çevrimiçi ve çevrimdışı alanlarda etik davranışlar sergilerse çocuk da doğal olarak ebeveyni gibi davranacaktır.

Yurdakul ve arkadaşlarına (2013) göre dijital ebeveynler etik rolü gereğince şu özelliklere sahip olmalıdırlar:

- Edinilen bilgiyi üreten hak sahiplerine saygılı olma
- Edinilen bilginin doğru ve güvenilir olup olmadığını araştırma
- Edinilen bilginin fikir sahiplerinin haklarına uygun davranma

- **Yenilikçilik:** Dijital çağın her alanda büyük yenilikler getirmesi bu çağda yaşayan bireyden, bu yeniliklere açık ve ilgili olmasını, yeniliğe uyum sağlamasını ve yeni düşünceleri denemeye istekli olmasını beklemektedir (Şahin-Konaş 2021). Ayrıca ebeveynlerin teknolojik yenilikleri öğrenmeye karşı ilgili ve istekli olmalarının, güncel yenilikleri takip etmelerinin çocukları ile aralarındaki etkileşimi kuvvetlendireceği düşünülmektedir.

Yurdakul ve arkadaşlarına (2013) göre dijital ebeveynler, yenilikçilik rolü gereği şu özelliklere sahip olmalıdır:

- Dijital yeniliklere karşı ilgili yaklaşma ve öğrenme gayreti içerisinde olma
- Dijital yenilikleri takip ederek ayak uydurma ve güncel gelişmelerin farkında olma
- Yeniliklerin olumlu olumsuz yönlerini değerlendirme

1.1.2. Dijital Ebeveynlik Yaklaşımları/Stratejileri

Ebeveynlerin çocuklarının karşı karşıya oldukları riskler konusundaki artan farkındalığının bir sonucu olarak, ebeveynler çocukların çevrimiçi ortamda güvende olmalarını sağlamanın yollarını bulmaya çalışmakta ve bu çevrimiçi risklerle baş edebilmek için birtakım yaklaşım ve stratejiler kullanmaktadırlar. Livingstone ve Helsper'e (2008) göre bu stratejiler, genel bir biçimde üç başlık altında ifade edilmektedir. Buna göre:

(1) *Aktif arabuluculuk*, çocuk ortamlarla ilgilenirken (örneğin, izlerken, okurken, dinlerken) ebeveynin medya içeriği hakkında konuşmasından oluşur. Dolayısıyla bu, hem olumlu/öğretici hem de olumsuz/eleştirel arabuluculuk biçimlerini içerir.

(2) *Kısıtlayıcı arabuluculuk*, harcanan zaman, kullanım yeri veya içerikle ilgili kısıtlamalar (örneğin, şiddet veya cinsel içeriğe maruz kalmanın kısıtlanması) dahil olmak üzere, bu tür içeriklerin anlamını veya etkilerini tartışmadan ortamın kullanımını kısıtlayan kurallar koymayı içerir.

(3) *Birlikte kullanma*, çocuk ortamları meşgulken ebeveynin orada kalması, böylece deneyimin paylaşılmasını içerir ancak içerik veya etkileri hakkında yorum yapılmamaktadır.

Fidan ve Seferoğlu (2020) yapılan ilgili araştırmalardaki bu yaklaşımları literatür taraması yaparak Tablo 1.'de olduğu gibi kategorize etmişlerdir.

Tablo 1. Dijital Ebeveynlik Yaklaşımları

Kısıtlayıcı	Kurallar ve yasaklar, izleme, yönetme, erişim engeli koyma
Öğretici	Rehberlik etme, farkındalık kazandırma, yönlendirme
Birlikte Kullanma	Dijital medyanın interaktif kullanımı
Etkinleştirme	Farkındalık, rehberlik, kısıtlamalar koyma, etkileşim
Müdahale Etmeme	Ebeveynlerin teknoloji bilgisine sahip olmadıkları için çocukların çevrimiçi etkinliklerini takip edememeleri ve yönlendirememeleri

Dijital ebeveynlerin bu yaklaşım ve stratejileri yerine getirirken neler yaptıklarına bakacak olursak; çocuklarının dijital araçları kullanımları sırasında eşlik ettikleri, Youtube Kids uygulamasını kullandıkları, çocuklarının dijital ortamlardaki etkinliklerini izledikleri, dijital oyunları çocuklara tanıttırılmaya dikkat ettikleri ve ekran süresi ayarlaması yaptıkları görülmektedir (Sisbintari, Setiawati 2021).

1.1.3. Dijital Ebeveynlik ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Dijital ebeveynlik konusunun odak nokta olduğu ilgili literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde Türkiye’de yapılan çalışmaların 2014 yılından sonra ciddi bir hız kazandığı görülmektedir (Kaya, Bayraktar 2021). Dijital ebeveynlik konulu araştırmalardaki bu hızlı artışa, Yurdakul ve arkadaşlarının 2013 yılında yapmış oldukları “Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller” adlı çalışmanın öncü olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalarda özellikle bilgi iletişim teknolojileri (BİT) kullanım durumlarına yönelik diğer bir ifadeyle ebeveyn ve çocuğun BİT kullanım süreleri, kullanım amaçları, BİT’ten olumlu/olumsuz etkilenme, BİT kullanım sınırının

olması/olmaması değişkenleri ele alınmıştır (Kaya, Bayraktar 2021). Bunun yanı sıra ebeveynlik türü, ebeveynin yaşı, geliri ve mesleği, çocuk sayısı gibi demografik değişkenler de incelenmektedir. Bu bağlamda bu bölümde ilgili araştırmalar incelenecektir.

Araştırmaların çoğunda anneler, babalara göre dijital ebeveynlik konusunda daha fazla bilgiye sahiplerdir ve annelerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri babalara göre daha yüksektir (Akkaya ve diğ. 2021a; Manap, Durmuş 2021; Naycı 2021; Serin, Aydın 2021). Genelde dijital ortamlara ve araçlara yönelik kural koyma ve denetleme görevinin annede olduğu görülmüştür (Biricik 2021). Ancak her ne kadar anneler, çocuklarının dijital ortamlardaki davranışları ve dijital araçları kullanımları konusunda ilgili olsalar da dijital ebeveyn yeterlilik düzeyleri “temel kullanıcı” seviyesindedir (Rahayu, Haningsih 2021). Çünkü hem anneler hem de babalar çevrimiçi risklerin farkında olduklarını ama çocuklarını bu risklere karşı nasıl koruyacaklarını, dijital araçları kullanımlarını nasıl yöneteceklerini, süreyi nasıl yöneteceklerini ve kontrol edeceklerini bilmemekteirler (Serin, Aydın 2021).

Tosun ve Mihci (2020) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, ebeveynlerin dijital ebeveynlik konusunda yetersiz olmalarına rağmen çoğunun dijital ebeveynlik eğitim programlarına katılmak istemedikleri saptanmıştır. Üstelik dijital ebeveynlik eğitim programlarına katılmak istemeyen bu ebeveynlerin dijital ebeveynlik tutum ortalamaları da çok düşüktür. Anlaşılacağı üzere eğitim programlarından en çok fayda sağlayacak olan bu ebeveynler katılım sağlamaya yanaşmamaktadırlar. Bunun aksine İnan-Kaya ve arkadaşları (2018) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin çevrimiçi riskler konusunda bilgili olduklarını, bu riskleri önleme konusunda da kendilerini yeterli olarak değerlendirdiklerini ve dijital ebeveynlik stratejileri, çevrimiçi risk ve fırsatlarına dair eğitim almak istediklerini ortaya koymuşlardır.

Ebeveynlerde yaş ilerledikçe de dijital ebeveynlik düzeyi düşmektedir (Manap, Durmuş 2021). Özellikle 35 yaş üstü ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri 35 yaş altı ebeveynlere göre daha düşüktür (Naycı 2021). Ayrıca dört ve daha üzeri çocuğu olan ebeveynlerin risklerden korunma düzeyi bir veya iki çocuğu olan ebeveynlere göre daha düşüktür. Buradan ebeveynin çocuk

sayısı arttıkça dijital ebeveyn farkındalık düzeyinin azaldığı görülmektedir (Akkaya ve diğ. 2021b). Çocukların cinsiyetine göre incelendiğinde ise kız çocuğuna sahip olan ebeveynlerin erkek çocuğu olan ebeveynlere göre dijital ebeveyn farkındalık düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Naycı 2021).

Yüksek eğitilmiş ebeveynlerin dijital araç kullanımında çocuklarına olumsuz model olan davranışları düşük eğitilmiş ebeveynlere göre daha fazladır (Manap, Durmuş 2021). Bunun sebebinin ise yüksek eğitilmiş ailelerde evden internete erişme olasılıklarının daha yüksek olması ve düşük eğitilmiş ailelerin internete genellikle başka bir yerden erişmeleri olduğu belirtilebilir (Zhao 2009).

Dijital ebeveynlik düzeyinin sosyoekonomik seviyeye göre belirlenebileceği düşünülmektedir (Livingstone, Helpser 2008). Örneğin, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde çocuklarının dijital ortamlarını denetleme ve düzenlemenin yanı sıra rehberlik etme noktasında dijital ebeveynlik farkındalıklarının az olduğu ortaya koyulmuştur (Huang ve diğ. 2018). Düşük ve orta gelirli ülkelerde genellikle göç, hastalık, ebeveyn kaybı, yoksulluk gibi sorunların olması ailenin dengesini etkilemektedir. Bu durumda ebeveynin çocuğunu dijital becerileri konusunda destekleyecek ne zamanı ne de yeteri kadar kaynağı bulunmaktadır. Bu nedenle, ebeveyn, çocuğun dijital araç kullanımında kısıtlayıcı olma eğilimindedir. Tüm bunların yanı sıra orta ve düşük gelirli bu ülkelerde çocuklara internetin risklerini ve dijital araçların güvenli kullanımını öğretecek veya çocukların karşılaştıkları çevrimiçi riskler karşısında destek alabileceği bilgili bir yetişkinin olmaması da dikkat çekmektedir (Livingstone, Byrne 2018). Sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin ise daha fazla dijital araçlara sahip oldukları ve internete erişim açısından daha fazla olanaklara sahip oldukları bilinmektedir (Lenhart ve diğ. 2001). Avrupa ve Kuzey Amerika gibi yüksek gelirli ülkelerde çocuklar internet ve dijital araç kullanımında daha yetkindir. Bu durum ebeveynlerin kontrol sağlamalarını güçleştirmektedir (Livingstone, Byrne 2018). Bu nedenle, yüksek gelir düzeyindeki bu ülkelerde çocuk gelişimi için önemli olan olumlu ebeveynliği gösteren kanıtlar giderek artmaktadır. Olumlu ebeveynlikten kasıt çocuğun fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimine önem gösterme, sağlıklı iletişim ve güven bağı kurma, sağlıklı alışkanlıklarını teşvik etme, özerkliğini destekleme ve sosyal normları aktarmaktır. Yüksek gelirli bu ülkelerdeki ebeveynler, sosyoekonomik ve kültürel kaynaklardan

ve olumlu ebeveynlik ilkelerinden yararlanarak kısıtlayıcı ebeveyn rolünden sıyrılmışlardır.

Ebeveynlerin dijital ortamlarda geçirdikleri süre, annelerin haftalık olarak ortalama 238 dakika (0- 1400 dk) babaların ise haftalık ortalaması 291 dakikadır (0- 1850 dk). Ebeveynlerin dijital ortamlardaki faaliyetleri incelendiğinde, annelerin %52'si sosyal medyada, %13'ü çevrimiçi alışveriş sitelerinde ve %8,3'i iletişim ve sohbet amaçlı uygulamalarda; babaların ise %34'ü sosyal medyada, %16'sı dijital oyun ve %12'si haber ve video izleme uygulamalarında zaman geçirmektedir (Altun 2019). Ebeveynlerin dijital medyayı kullanım amaçlarının başında diğer ebeveynlere erişmek, çocukların bakımı ve korunması konusunda tavsiye almak gelmektedir. Bunun yanı sıra ebeveynler, dijital medyanın ebeveynlik dışındaki dünyayla bağlantı kurmalarını sağladığı için can sıkıntısı, yalnızlık, endişe gibi duygularını hafiflettiğini düşünmektedir. Ayrıca sosyal medya sitelerinin hamile kadınlar ve ebeveynler (özellikle anneler) tarafından yalnızca bilgi ve destek kaynağı olarak değil, aynı zamanda diğer kullanıcılarla paylaşmak üzere deneyimleriyle ilgili ayrıntıları yüklemek için de yüksek oranda kullanıldığı tespit edilmiştir (Lupton ve diğ. 2016). Ebeveynin dijital araçlarla geçirdiği zamanın artması çocuğun da dijital ekranlarda geçirdiği süreyi doğrudan etkilemektedir (Lauricella ve diğ. 2015). Örneğin ebeveynleri TV izlemek için daha fazla zaman harcarsa, çocukların günde 4 saatten fazla TV izleme olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir (Jago ve diğ. 2010). Kısacası, ebeveynlerin dijital araçları kullanım sürelerinin artmasının çocuklarına olumsuz model olmalarına ve dijital ihmallerinin çocuklarda dijital araç bağımlılığına yol açtığı belirtilebilir (Manap, Durmuş 2021). Çocuğun dijital ortamlar ve araçlarla geçirdiği süredeki artışın, çocuk ve ebeveyni arasındaki karşılıklı etkileşimin bir sonucu olduğu, çocukların ebeveyn tutumlarından büyük ölçüde etkilendiği (Lauricella ve diğ. 2015) ve buna kanıt olarak ebeveynlerin çocukları ile geçirdikleri zaman diliminin 5 saat ve üzeri olmasının ve bu sürenin artmasının ebeveynlerin dijital farkındalıklarını da artırdığı tespit edilmiştir (Adam-Karduz, Keleşoğlu 2020; Naycı 2021). Aslında ebeveynin dijital araçları kullanımı ile çocukların kullanımı arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Ancak ebeveynlerin çocuklarına dijital araç kullanımı konusunda kısıtlayıcı kurallar koyması ve koyduğu

bu kural ve tavsiyelere kendilerinin uymamaları, davranışlarıyla tutarlı olmaması nedeniyle çocukları ile doğrudan çatışmaya neden olmaktadır (Matthes 2021).

1.2. Dijital Bağımlılık

1.2.1. Bağımlılık

Bağımlılık, bir bireyin gelişimini etkileyen psikolojik, biyolojik, sosyal ve çevresel etkenlere sahip kronik bir hastalık olarak tanımlanmaktadır (APA 2021). Psikolojik (stres, travma), sosyal (aile veya arkadaş çevresinin teşviki) ve çevresel faktörlerden (maddenin düşük maliyette olması) dolayı birey, bağımlılık yapan madde ve davranışa aşırı bir şekilde maruz kalmaktadır. Bu nedenle, bireyin bağımlılık yapan maddeyi kullanması ve bu davranışı sürekli ve düzenli olarak yapması muhtemeldir. Ödül, motivasyon, hafıza, yargılama, duygu ve dürtü kontrolü gibi beyin fonksiyonlarının işlendiği beynimizdeki ön korteks, limbik sistem ve amigdala gibi birçok nokta bağımlılıktan etkilenmektedir. Bağımlılık; beynin, bağımlılık davranışıyla ilgili birçok olumsuz sonucun bilgisine ve deneyimine sahip olmasına rağmen bağımlılık yapan madde ve davranışın dürtüsünü engelleme yeteneğinin bozmaktadır (APA 2021). Anlaşılacağı üzere bağımlı olunan madde veya davranışın psikolojik, fizyolojik ve sosyal olarak yaptığı tahribatlar, beyin tarafından algılansa bile birey bağımlılık yapan maddeyi kullanmaktan ve davranışını sürdürmekten vazgeçememektedir (Yalçın 2021).

Bir hastalık olarak tanımlanan bağımlılık, aslında davranış-uyaran dizisi üzerinde gelişmekte ve bağımlılık yapan uyarana ilk kez maruz kalınması ve ardından bu deneyimin tekrar edilmesi sonucu oluşmaktadır (West 2001). Yani daha az uyarana ile elde edilen hazzı ve mutluluğu yeniden yakalamak isteyen birey, zaman içerisinde daha yüksek uyarana ihtiyaç duyar ve bu ihtiyacın giderilmesiyle de uyarana karşı tolerans geliştirmiş olur. ICD-10'da (*International Classification of Diseases – Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırılması*) ise bağımlılık bir 'sendrom' olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda bağımlılık sendromu, bağımlılık yapan madde ve davranışların tekrarlanmasından sonra maddeyi almak için güçlü bir istek duyulması, kullanımı kontrol etmede güçlük yaşanması, zararlı sonuçlara rağmen maddeyi almaya ve davranışı gerçekleştirmeye devam edilmesini ve daha fazla

öncelik verilmesini içeren davranışsal, bilişsel ve fizyolojik olaylar kümesi olarak tanımlanmıştır (Yaman 2021:15).

Öte yandan bağımlılığın doğru davranışı gösterme konusunda kararın verilememesi nedeniyle bir 'seçim bozukluğu' olduğu belirtilmektedir (Heyman 2011). Günlük karar almada etkili olan faktörlerin aynı zamanda bağımlıların madde kullanımını da etkileyen faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bağımlılık; bireylerin sosyal ortamlarındaki ödüllerin ekolojisine kötü bir şekilde uyum sağlaması nedeniyle nöral ödül öğrenimine ve seçim dizilerine dayalı bir sonuçtur. (Ross 2020).

Yukarıda verilen tanımlardan yola çıkarak Yaman (2021) bağımlılığı şu şekilde ele almaktadır: Uyarıcı etkenin ilk kez denenmesinden sonra bu deneyimin birkaç kez tekrar edilmesi; bu tekrarın beyinde karar verme, ödül gibi mekanizmalardaki işleyişi aktive etmesi buna bağlı olarak kişinin uyarıcı etkene karşı tolerans geliştirerek uyarıcı daha fazla deneyimlemek istemesi ve zamanla bu isteğe karşı koyamaması biçimde tanımlanan bir hastalıktır.

1.2.2. Bağımlılık Türleri

Literatürde bağımlılık kavramı, ilk olarak madde bağımlılığını tanımlamak için kullanılmıştır. Ancak literatür incelendiğinde; geçmişte özellikle eroin, kokain ya da esrar gibi çeşitli psikoaktif maddelere olan düşkünlük olarak kullanılan bağımlılık kavramının, günümüzde sosyal hayattaki değişimlere de bağlı olarak kullanım alanı genişlemiş ve internet, dijital oyun, alışveriş, telefon, egzersiz, yemek gibi farklı davranışsal aktiviteleri de içine almaya başladığı görülmektedir (Özcan ve diğ. 2020). Bu başlık altında bağımlılığın türleri olan maddesel (kimyasal) ve davranışsal bağımlılık kavramları ele alınacaktır.

1.2.2.1. Maddesel (Kimyasal) Bağımlılık

Genel anlamda madde bağımlılığının tanımı, kişinin duyu, algı ve duygusal durumunda değişikliğe sebep olan sentetik veya bağımlılık yapıcı maddenin düzenli olarak kullanılmasıyla vücudun maddeye tolerans kazanması ve madde alım miktarının her geçen gün arttırılması şeklindedir (Bilge 2019). Eğer madde bağımlısı

birey, maddeyi temin edemez ve kullanamazsa baş ağrısı, gerginlik, bulantı, kusma, terleme, ishal, yemek yememe, uykusuzluk, sinir ve epilepsi nöbetleri gibi yoksunluk belirtilerini yaşamaktadır (Kaymal 2020).

1.2.2.2. Davranışsal Bağımlılık

Son yıllarda yapılan çalışmalar neticesinde yalnızca psikoaktif maddelerin değil aynı zamanda bazı davranışların da bağımlılığa yol açtığı ortaya konulmuştur. Günümüzde ise davranışsal bağımlılıkların tanımlama ve kategorize edilmesine yönelik çalışmalar halen devam etmektedir. Örneğin DSM-5. ve ICD-11. versiyonlarında ilk kez davranışsal bağımlılık tanımlamalarına yer verilmiştir (Yılmaz, Bekiroğlu 2020).

Goodman (1990: 1403) davranışsal bağımlılığı “Esasen bağımlılık hem haz üretme hem de içsel rahatsızlıktan kurtulma işlevi görebilen bir davranışın, davranışı kontrol etmede tekrarlayan başarısızlık (güçsüzlük) ve önemli olumsuz sonuçlara rağmen davranışın devam etmesi (yönetilemezlik) ile karakterize edilen bir örüntü içinde kullanıldığı bir süreci ifade eder.” şeklinde tanımlamıştır.

Davranışsal bağımlılıkların bugüne kadar göz ardı edilmesinin iki sebebi olduğu düşünülmektedir. İlki madde bağımlılığında madde kullanıldıktan sonra fiziksel olarak bedende ve beyinde gözle görülür değişimler olurken davranışsal bağımlılıklardaki değişimlerin hemen değil zamanla olmasıdır. İkincisi ise davranışsal bağımlılığın halk tarafından bağımlılık olarak değil de kötü bir alışkanlık olarak algılanmasıdır (Bilge 2019; Kaymal 2020).

Maddesel bağımlılığı ve davranışsal bağımlılığı birbirinden ayıran belirgin farklar mevcuttur. Bunlar şu şekilde ifade edilmektedir (Marks 1990).

- Davranışsal bağımlılıkta birey herhangi bir madde almadan davranışsal rutinlerle zihinsel durumunu değiştirmeye çalışırken, maddesel bağımlılıkta alınan psikoaktif maddeye göre bilişsel yapı farklılaşır.
- Maddesel bağımlılıkta birey eş zamanlı olarak birden çok maddeye bağımlı olabiliyorken, davranışsal bağımlılıkta sadece bir eyleme karşı bağımlılık gösterir. Yani çoklu davranışsal bağımlılıklar daha az yaygındır.

- Davranışsal bağımlılıkta genellikle zorlayıcı eylemlere ve düşüncelere karşı inançlar daha karmaşık yapıdadır.
- Bazı davranışsal bağımlılıkları kabul etme, tedaviye başlama ve tamamlama motivasyonu kimyasal bağımlılıklara kıyasla daha fazla görülmektedir (Örneğin, Tourettes sendromu gibi davranışsal bağımlılıklarda tedaviye başlama daha sık görülür).

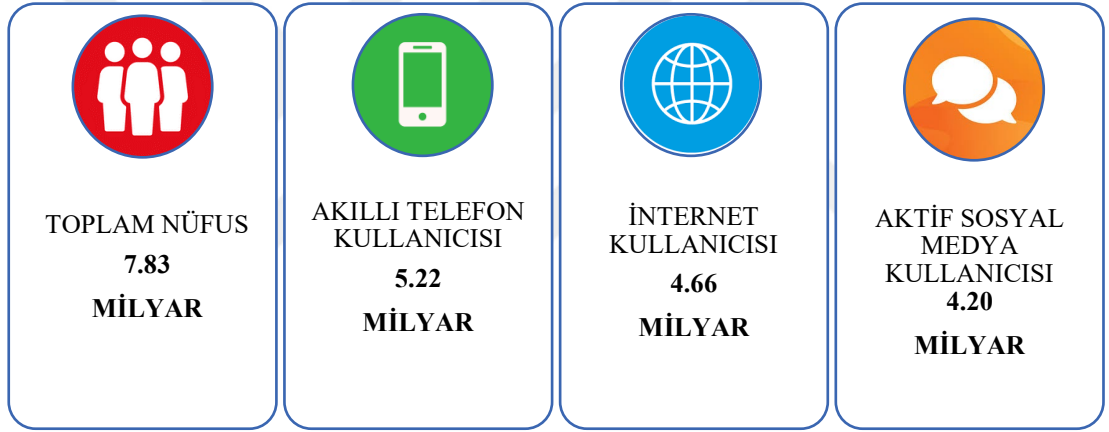
Griffiths'a (1999) göre herhangi bir davranışın bağımlılık olarak tanımlanması için aşağıdaki kriterleri taşıması gerekmektedir.

- **Dikkat Çekme (*Salience*):** Kişinin yapmak istediği davranışlar, kişinin hayatında en önemli aktivite olmaya başladığında ortaya çıkar. Bu davranış kişinin bütün düşüncelerine, davranışlarına ve duygularına belirgin şekilde hakim olur. Örneğin, şu an için internet kullanma ihtiyacı olmayan bireyin ne zaman interneti kullanacağına dair düşüncelerinin olması gibi.
- **Ruh Hali Değişikliği (*Mood Modification*):** Kişinin olası bir rahatsız edici durumla karşılaştığında daha önce deneyimlediği ve rahatlatığına inandığı dikkat çekici özel davranışı bir baş etme stratejisi olarak kullanmasıdır.
- **Tolerans (*Tolerance*):** Kişinin davranışa karşı önceden deneyimlediği aynı etkiyi tekrar kazanabilmek için davranışın miktarının artırılması sürecidir.
- **Yoksunluk (*Withdrawal Symptoms*):** İstenilen belirli bir davranışın kesilmesi veya aniden azaltılması durumunda ortaya çıkan fiziksel ve duygusal belirtiler olarak tanımlanabilir. Örneğin, bir internet kullanıcısının internete girmesi engellendiğinde huysuzluk, titreme, endişe ve sinirlilik yaşaması gibi.
- **Çatışma (*Conflict*):** Bağımlı kişilerin sosyal çevrelerinde bulunan kişilerle yaşadığı çatışmalar, iş, hobi, ilgi alanları gibi faaliyetlerle ilgili yaşadığı çatışmaları veya bireyin kendi iç dünyasında yaşadığı çatışmaları kapsar.
- **Nüks Etme (*Relapse*):** Kişinin bağımlılık duyduğu davranışın daha önce deneyimlenen kalıplarına geri dönme eğilimidir. Uzun yıllar süren yoksunluk, kontrol etme ve kaçınmadan sonra tekrar bağımlılığın eski haline dönebilme ihtimalidir.

Geçmişte gerektiği ilgiyi görmeyen ancak günümüzde birçok araştırmanın konusu olan davranışsal bağımlılıkların bir türü de teknolojik ve dijital araçları kullanmaya yönelik gelişen dijital bağımlılık kavramıdır.

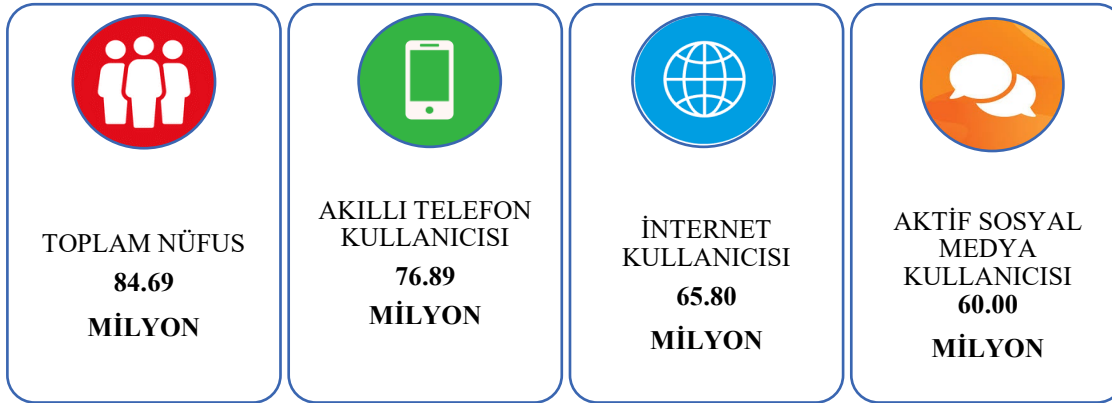
1.3. Dijital Bağımlılık

Gündelik yaşamı kolaylaştıran ve vazgeçilmez bir araç haline gelen teknolojik ve dijital araçların kullanımı giderek artış göstermektedir. Dünya ve ülkeler bazında dijital medya kullanımındaki bu artışın takip ve rapor edildiği birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin “Hootsuite” ve “We Are Social” tarafından yayınlanan ‘Digital 2021’ raporuna göre dünyanın büyük bir kısmının karantinada olduğu 2020’de, dijital medya kullanımında son üç yılın en hızlı artışı yaşanmıştır.



Şekil 3. Dünya Geneline Dijital Medya Kullanım Verileri (<https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/>)

Şekil 3.’ten anlaşılacağı üzere dünya nüfusunun yaklaşık %66’sı akıllı telefonu, %59’u interneti ve %53’ü sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır.



Şekil 4. Türkiye Geneline Dijital Medya Kullanım Verileri (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey>)

Şekil 4.'te de görüldüğü gibi Türkiye nüfusunun %90'ı akıllı telefonu, %77'si interneti ve %70'i de sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır. Türkiye'de internette geçirilen zaman ortalama günlük 7 saat 57 dakika, televizyon seyretme 3 saat 13 dakika, sosyal medya ve mecralarda geçirilen zaman ise 2 saat 57 dakikadır.

Her geçen gün artan teknoloji kullanımı, bireyin günlük ihtiyaçlarını ve aktivitelerini gerçekleştirme için dijitalle bağlı bir hayatı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle birey, teknolojiyi kullanmak zorunda olduğu için 'dijital bağlı' olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak göz kamaştırıcı ve bir o kadar da aldatıcı olan dijital dünyaya ihtiyacı olmadığı halde sırf eksik hissetme ve geride kalma düşüncesiyle gereksinim duyan birey, 'dijital bağımlı' olmaktadır. Dijital medya dışında bir sosyal hayatı olmayan, dijital dünyadan uzaklaşınca yalnızlaşan, kendini gerçek dünyadan farklı ve dışlanmış hisseden, teknolojik gelişmelerden haberdar olmak isteyen ve gelişmeleri yakından takip eden, kendine dijital dünyada yeni bir kimlik oluşturup bu kimlikle kendini tanıtan birey dijital bağımlı olma yolunda ilerlemektedir (Yengin 2019).

Davranışsal bağımlılık altında ele alınan dijital bağımlılık; dijital teknoloji kullanımında ortaya çıkan olumsuz sonuçlara rağmen dijital araç ve ortamların takıntılı olarak kullanmaya devam edilmesi sonucu gelişen dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır (Singh, Singh 2019:9). Bireyin televizyon, bilgisayar, telefon, tablet, sosyal medya, internet gibi dijital araç ve ortamlara olan ilişki ve ilgisini tanımlamak için kullanılmaktadır (Arslan 2019). Dijital bağımlılık, insan ve teknoloji arasındaki etkileşime bağlı olarak aktif ve pasif bağımlı şeklinde

tanımlanabilir. Örneğin, televizyon izlemek pasif bağımlılık iken internet, telefon, bilgisayar, sosyal medya kullanmak veya dijital oyun oynamak aktif bağımlılıktır (Arslan, Çetinkaya 2015).

1.3.1. Dijital Bağımlılığın Nedenleri

Ertemel ve Aydın (2018), dijital araçları ve ortamları cazip kılan ve dijital bağımlılığa sebebiyet veren “durma işaretinin olmayışı, gelişmeleri kaçırma korkusu, değişken ödüller, alışkanlık döngüsü” olmak üzere dört temel özellikten bahsetmektedir. Bahsi geçen bu özellikler sırasıyla ele alınacaktır.

- **Durma İşaretinin Olmayışı:** Dijital medyanın bizlere sunmuş olduğu en önemli özelliği sürekli olarak yenilenmesi ve ihtiyaçlarımız doğrultusunda güncellenmesidir (Yalçın 2021). Hayatımızdaki birçok aktivite ve etkinlik son bulabiliyor iken (örneğin, bir kitabın okuyup bitirilmesi gibi) dijital medyanın hiç bitmeyecek içerik sunması, dijital medya araçlarına bağımlı olmamızla sonuçlanmaktadır.
- **Gelişmeleri Kaçırma Korkusu:** Gelişmeleri kaçırma korkusu Fomo (*Fear of Missing Out*) şeklinde adlandırılmaktadır. Fomo, özellikle sosyal medyada bireyin ilgilendiği, takip ettiği olayların veya kişilerin paylaşımlarını göremediği için oluşan korku ve kaygı bozukluğudur. Bu sebeple, insanların çoğu sosyal medya hesaplarını sık sık kontrol etmektedir.
- **Değişken Ödül:** Ödül, bir davranışın şekillendirilmesinde ve pekiştirilmesinde kullanılan bir araç olarak tanımlanır. Beynin ödül bölgesi olan amigdalanın ödüllere sürekli olarak uyarılması, daha büyük ödül elde etme isteği doğurmaktadır. Sonuç olarak, bu isteğin günden güne artmasıyla ödüle karşı bir bağımlılık gelişmektedir. Aynı mekanizma dijital medya araçlarına karşı da gelişmektedir. Örneğin sosyal medya platformlarında her paylaşım sonrası daha çok beğeni elde etme isteğiyle birey sık sık paylaşım yapmaktadır. Böylece amigdalanın sürekli dijital medya araçlarıyla uyarılması ve dijital medya araçlarında yapılan aktivitenin bireyi mutlu etmesi dijital araçlara karşı bağımlılığın oluşmasına sebep olmaktadır.
- **Alışkanlık Döngüsü:** Alışkanlık döngüsü, bir uyarıcının beyni uyarmasıyla başlayıp bu uyarıcının sürekli tekrarları neticesinde bunu bir ödül olarak

algılayan beynin dopamin hormonunu salgılamasıyla devam eden bir süreçtir. Bu sürecin aralıksız devam etmesi sonucunda hiç düşünmeden yapılan bu davranış alışkanlık adını almaktadır. Dijital araçların kullanımında da aynı süreç yaşanmaktadır. Örneğin bir dijital oyunun kazanılmasıyla beynin ödül merkezinin aktive olması bu oyunu sürekli olarak oynamaya meyil vermektedir.

1.3.2. Dijital Bağımlılık Türleri

Dijital bağımlılık türleri; internet bağımlılığı, TV bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı olarak sıralanmaktadır (Yalçın 2021:23).

- **İnternet Bağımlılığı:** İnternet bağımlılığı, internet ile ilişkili olan akıllı telefon, sosyal medya, dijital oyun gibi bağımlılıkların da temel çerçevesini oluşturmaktadır. Yani internetin yanı sıra internet ortamında gerçekleştirilen aktiviteler de bağımlılık kaynağı olmaktadır. Ancak bağımlılık yapan bu uygulama ve aktiviteler daha kendine özgü olduğu için internet bağımlılığı bu bağımlılık türlerine bakılmaksızın bir bütün olarak değerlendirilmektedir (Savcı, Aysan 2017). DSM 4'te patolojik kumar oynama başlığı altında yer alan internet bağımlılığı, Young'a (1996) göre dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Aşağıda sıralanan sekiz sorudan en az beşine 'evet' cevabı vermesi durumunda birey internet bağımlısı tanısı almaktadır (Young 1996).

1. İnternet ile zihinsel olarak sürekli meşgul oluyor musun? (önceki kullanılan çevrimiçi aktivite veya sonraki kullanılacak çevrimiçi aktivite hakkında düşünme)
2. İnternet kullanımını giderek artırıyor musun?
3. İnternet kullanımını azaltmak veya durdurmak için başarısız tecrübelerle sahip misin?
4. İnternet kullanımını azalttığında ya da durdurduğunda huzursuz ve gergin hissediyor musun?
5. İnternette başlangıçta planlanan süreden daha uzun süre kalıyor musun?

6. İnterneti aşırı kullanman nedeniyle sosyal çevrende sorunlar yaşıyor musun veya kariyerinle ilgili fırsatları kaybettiğini düşünüyor musun?
7. İnternet kullanımın ile ilgili çevrendeki bireylere yalan söylüyor musun?
8. Problemlerden ya da olumsuz duygulardan kaçmanın bir yolu olarak interneti kullanıyor musun?

İnternet bağımlılığı giderek artan bireyler, internetsiz bir ortamda kalmaktan korkmaya başlamaktadır. Bu korku ise giderek patolojik bir soruna dönüşerek ‘internetsiz kalma korkusu’ anlamına gelen netlessfobi kavramının hayatımıza girmesine sebep olmaktadır. Netlessfobi, internet bağımlısı bireyleri giderek sosyal çevrelerinden koparmakta ve topluma karşı yabancılaştırmaktadır. Toplumdan soyutlanan ve yalnızlaşan bireyler ise sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu için aile ve sosyal çevresi tarafından desteklenmelidir (Arı 2022).

- **Sosyal Medya Bağımlılığı:** İnternetin bir uzantısı olan sosyal medya; kelimeler, ses ve görüntü dosyaları aracılığıyla kişilerarası iletişimin kurulmasını sağlayan, denetim ve kontrolü kullanıcılarında olan birey odaklı etkileşim ortamlarıdır (Arslan, Çetinkaya 2015). Facebook, İnstagram, X, WhatsApp, Youtube ve Pinterest popüler sosyal medya ortamları olarak sıralanabilir. Bu sosyal medya ortamlarını bağımlılık derecesinde kullanmanın başlıca sebebi, içinde bulunulan ruh halidir. Huzursuz, tedirgin, stresli olan bireyler sosyal medyayı bir kaçış ve gerçek hayattan bir kopuş olarak görmektedirler. Sosyal medyaya bağımlılık duyan bireylerin genel özellikleri ise yakın ilişkiler kurmada başarısız olmaları, iletişim becerilerinde zayıf olmaları, depresyon, anksiyete gibi duyu durum bozukluklarına sahip olmaları, sosyal fobilerinin olması, kendilerinin ve dünyanın geleceğinden endişe duymaları şeklinde sıralanmaktadır (Kaymal 2020).
- **Dijital Oyun Bağımlılığı:** Dijital oyunlar; bilgisayar, telefon, tablet, konsol gibi platformlarda kullanıcılarına görsel bir ortam sunarak oynanan oyunlardır (Toran ve diğ. 2016). Aksiyon, macera, strateji, rol yapma, simülasyon, spor ve dövüş oyunları gibi farklı türlerde oynanabilen bu dijital oyunlar her yaştan ve her kesimden insanın dikkatini çekmektedir (Eni 2017).

Oynanan bu oyunlar insanları etkisi altına aldığından bağımlılık gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Dijital oyun bağımlılığı; bireyin oyunu oynamayı durduramaması, oyunu gerçek hayatla ilişkilendirmesi, oyunu sürekli oynamaktan dolayı sorumluluklarını yerine getirmemesi ve oyun oynamayı diğer aktivitelere tercih etmesi durumudur (Horzum ve diğ. 2008).

- **Akıllı Telefon Bağımlılığı:** Günümüzde neredeyse her insanın sahip olduğu en yaygın olarak kullanılan dijital araç, akıllı telefonlardır. Gün boyu yanımızda taşıdığımız akıllı telefonlar, hayatımızı oldukça kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle, herhangi bir sebeple akıllı telefonlardan uzak kalınması bireyde endişe ve korkuya sebep olmaktadır. Bu korku, nomofobi kavramına karşılık gelmektedir. Bu kavram, bireyin telefonuna karşı beslediği bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Güçlü 2015). Nomofobik bireyler sürekli olarak akıllı telefonlarını açık tutma ve kontrol etme dürtüsüne sahiptir ve bu durum günlük hayat akışını ciddi boyutta etkilemektedir (Arı 2022).
- **TV Bağımlılığı:** Boş vakitleri değerlendirme, eğitime, eğlendirme, haber verme, bilgi edinme gibi rolleri olan televizyon hem görsel hem de işitsel özellikleriyle birçok insanın dikkatini çekmektedir (Dicle 2019). Televizyon bağımlılığı; televizyonda yayınlanan dizi ve filmlerdeki yaşamların içselleştirilmesi ya da gerçek olarak değerlendirilmesi, televizyon izlenmediğinde duygusal değişimlerin yaşanması ve bunların yanı sıra aşırı televizyonun izlenmesiyle psikolojik ve fizyolojik sorunların yaşanması şeklinde değerlendirilen bağımlılık türüdür (Yalçın 2021).

Dijital bağımlılık; yeni kavramların hayatımıza girmesine

1.4.Ebeveyn Tutumu

Ebeveynler; yaşadıkları sosyal çevreden, değer ve inançlarından yola çıkarak çocuklarını yetiştirme konusunda bazı tutumlar sergilemektedirler. Birçok ebeveyn ise nasıl bir tutum sergileyeceğini bilmedikleri veya ideal ebeveyn tutumu hakkında hem fikir olamadıkları için farklı ebeveyn tutumları geliştirmektedirler (Sop 2016). Ebeveynler tarafından geliştirilen bu tutumları Baumrind (1966) yapmış olduğu araştırmalarla en etkili şekilde sınıflandırmıştır. Baumrind'e (1966) göre ebeveyn

tutumları; demokratik tutum, otoriter tutum ve izin verici tutumdur. Ayrıca bu ebeveyn tutumlarının arasına kültürümüzde sıklıkla sergilenen aşırı koruyucu tutum da eklenmiştir (Kuzgun1991 akt.: Karabulut-Demir, Şendil 2008).

- **Demokratik Tutum:** Ebeveyn tutumları arasında en ideal ve sağlıklı tutum olarak değerlendirilmektedir. Demokratik tutum sergileyen ebeveynler, çocuklarını disipline ederken çocuklarının özerkliklerini de göz önünde bulundururlar. Demokratik ebeveyn, çocuğun kendine has niteliklerini onaylar ve ilgi alanlarını tanır ancak bunlarla birlikte çocuğun gelecekteki davranışlarının kontrolünü sağlamak için de belirli standartlar oluşturur (Baumrind 1966). Ebeveynler, çocuğun özerk davranışlarını destekler, kendini ifade etmesi ve öz kontrol sağlaması için gerekli ortamı oluşturur. Tutarlı ve kararlı olan demokratik ailelerde çocuğun düşüncelerini ifade etmesi ve paylaşması sağlanır (MEB 2013).
- **Otoriter Tutum:** Otoriter tutum sergileyen ebeveynler, çocuklarını belirli bir standarda göre şekillendirirler. Bu standart genellikle teolojik olarak daha yüksek bir otoriteye göre biçimlendirilmiştir. Ebeveynler; bu yüksek otoriteye itaat etmeyi erdem olarak görür ve çocuklarının da eylem ve davranışlarını bu inanç doğrultusunda kontrol etmeye ve değerlendirmeye çalışır. Bu tutumda özerkliği kısıtlanan çocuk, itaati reddettiğinde ebeveyni tarafından güçlü ve cezalandırıcı önlemler alınır (Baumrind 1966). Otoriter ebeveyn, çocuğun istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmadan uygun gördüğü şekilde davranış sergiler. Çocukla karşılıklı iletişime girmekten kaçındığı için çocuğun duygu ve düşüncelerini dikkate almaz (MEB 2013).
- **İzin Verici Tutum:** İzin verici tutum sergileyen ebeveynler, çocuğun eylemlerine ve davranışlarına karşı cezalandırmayan, kabul edici bir tutum sergilerler. Çocuğun kendi davranışını düzenlemesine izin verirler ve davranışlarını hiçbir şekilde kontrol etmezler. Ebeveynler, aile kuralları konulurken çocuğa danışırlar ancak çocuğa ev sorumlulukları verilirken çok az talepte bulunurlar (Baumrind 1966). Bu tutumda ebeveyn çocuğun hatasını dahi hoşgörü ile karşılamaktadır. Aile içindeki her imkân çocuğun istek ve ihtiyacına göre belirlenmektedir. Çocuğa herhangi bir sınır ve kısıtlama getirilmediği gibi bir de hataları göz ardı edilebilmektedir. Çocuğa karşı

gösterilen bu aşırı hoşgörü çocukta olumsuz davranışların gelişmesine yol açabilmektedir (MEB 2013).

- **Aşırı Koruyucu Tutum:** Aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveyn, çocuğun yapabileceği ve yapması gereken tüm sorumlulukları kendi üzerine alır. Hiçbir şekilde çocuğunun bir şey yapmasına müsaade etmez. Çocuğa bir zarar gelmesinden ve onu kaybetmekten korktuğu için sürekli denetleme gereği duyar (Ceylan 2017). Bu şekilde devam eden ebeveyn, çocuğu âtil bırakır ve hareketsiz hale getirir. Böylece bu çocuk; gelecekte kendine güvenmeyen, yetemeyen bir birey olarak karşımıza çıkmakta ve tüm görev ve sorumluluklarını tek başına yerine getirmesi gerekirken birine ihtiyaç duyarak bağımlı hale gelebilmektedir.

Bahsi geçen tüm bu ebeveyn tutumları çocuğun ileriki yaşlarında sosyal ilişkilerinde nasıl bir tavır sergileyeceği konusunda belirleyici olmaktadır. Çünkü bireyin yaşadığı toplumdaki kültürüne ait değer yargılarını, inançlarını, tutum ve davranışlarını benimsemesi olarak tanımlanan sosyalizasyon (toplumsallaşma/sosyalleşme) sürecini şekillendiren en önemli unsurlardan birisi ebeveyn tutumudur (Mussen ve diğ. 1984 akt. Karabulut-Demir, Şendil 2008). Örneğin, *otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin* çocuğu sosyal ilişkilerinde zayıf bağlar kurar, bağımlı, itaatkâr ya da saldırgan olma eğilimindedir. *İzin verici tutum sergileyen ebeveynlerin* çocuğunun da ilgisiz, tutarsız ve kararsız tavırda olması muhtemeldir (Ceylan 2017). *Aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerin* çocuğu, kendi kararlarını veremeyen, bağımlı ve kendisini savunamayan kişiliğe sahip olabilir. *Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin* çocuğu ise kendine inanan, sorumluluk bilincine sahip, uyumlu, başarılı ve güvenilir bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB 2013). Çocuklardaki olumsuz gelişen davranışların sorumlusunun özellikle izin verici ve otoriter ebeveyn tutumları sergileyen ebeveynler oldukları bilinmektedir (Greenspan 2006).

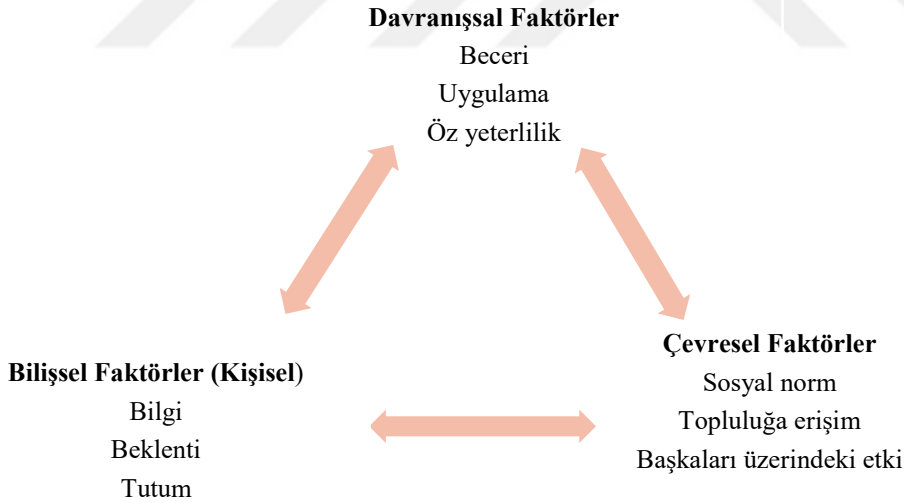
II. BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu tez çalışması iki kuramsal temele dayandırılarak gerçekleştirilmiştir. Bu kuramlar: Sosyal Öğrenme Kuramı ve Ekolojik Sistem Kuramıdır.

2.1.Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal Öğrenme Kuramı; insanların öğrenme süreçlerinde sosyal boyutlu pekiştiricilerin etkili olduğunu, bireyin toplumdaki diğer insanları gözlemleyerek onların davranışını bilişsel olarak kaydederek öğrenmenin gerçekleştiğini savunmaktadır (Bayrakçı 2007). Yani davranış geliştirirken hem bilişsel hem davranışsal ve hem de çevresel faktörlerin karşılıklı etkileşimi söz konusudur (Bandura 2001).



Şekil 5. Sosyal Öğrenme Teorisinde Karşılıklı Determinizm Modeli (<https://studiousguy.com/social-cognitive-theory/>, 03.11.2022 tarihinde erişildi.)

Sosyal Öğrenme Kuramından önceki teorilerde kişilik ve davranıştaki değişikliklerde tek bir faktörün etkili olduğu düşünülüyorken yani davranış tek yönlü

nedensellikte açıklanıyorken Sosyal Öğrenme Kuramı; nedenselliğin üçlü karşılıklı determinizm modeline odaklanmıştır. Bu modele göre; bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörlerin hepsi tek yönlü değil çift yönlü işlemektedir. Kısacası karşılıklıdır ve birbirlerinden bağımsız değildirler. Örneğin kişinin yaşadığı ve etkisi altında kaldığı sosyal çevre bilişini (düşünce, beklenti, tutum vs.) değiştirebiliyorken aynı şekilde kişinin davranışları çevresini etkileyebilmektedir. Örneğin ebeveynlerin düşünce ve yaşam tarzı çocukların çevresini belirleyebilmektedir (StudiGuys 2023).

Sosyal Öğrenme Kuramının Genel Prensipleri

Ormrod (1999), sosyal öğrenme kuramına ait genel prensipleri aşağıdaki şekilde sıralamıştır.

1. İnsanlar, başka bireylerin davranışlarını ve bu davranışların bireyler üzerindeki sonuçlarını gözlemleyerek öğrenirler.
2. Her ne kadar davranışçı kuram, öğrenmenin davranış değişikliğini zorunlu kıldığını savunuyor olsa da Sosyal Öğrenme Kuramına göre öğrenme, davranışta değişiklik yapmak zorunda değildir.
3. Öğrenme sürecinde biliş (algı) önemli rol oynamaktadır. Sosyal öğrenme kuramında da davranışların öğrenilmesinde bilişsel etki büyük öneme sahiptir. İnsanların pekiştirici ve cezalara ilişkin farkındalık kazanması, gelecekte sergileyeceği davranışları etkilemektedir.
4. Sosyal Öğrenme Kuramı, bilişsel öğrenme ve davranışçı öğrenme kuramı arasında bir köprü gibi geçiş görevi görmektedir.

Sosyal Öğrenme Kuramı deyince her ne kadar ilk akla gelen isim Albert Bandura olsa da aslında bu kavram ilk kez 1947 yılında Julian Rotter tarafından kullanılmıştır (Bayrakçı 2007). Bandura (1971) ve Rotter (1947); insan davranışının öğrenilmesi veya değişmesinde ‘model alma’ yolunun çok etkili olduğunu savunmaktadır. ‘Model alma’da ilk önce model alınan kişi gözlemlenir, gözlemlenen davranış öğrenilir ve ardından bu davranış eyleme geçirilir (Kırhan 2007). Bandura çocukların diğer insanlarda gözlemledikleri davranışları öğrendiklerini ve taklit ettiklerini açıklamıştır. Bu süreçte, gözlemsel öğrenmenin üç temel modelini ortaya atmıştır (Nabavi 2012).

1. *Canlı Model*: Bir davranış sergileyen, gösteren ve harekete geçiren canlı kişidir. Bu ebeveyn, öğretmen vb. kişiler olabilir.
2. *Sözlü Eğitim Modeli*: Bir davranış açıklamalarıyla sözlü olarak veren modeldir. Yani sözlü direktiflerdir.
3. *Sembolik Model*: Kitap, film vb. platformlarda davranış sergileyen kurgu ya da gerçek karakterleri içerir. Örneğin film aktrisleri, bilgisayar oyunlarında yer alan animasyonlar vb.

İnsanlar, her şeyi tecrübe ederek öğrenemez ancak çevresindeki bireylerin deneyimlerinden yaşanan olaylara karşı nasıl davranılması gerektiğini gözlemleyerek öğrenebilir. Örneğin tehlikeli bir hayvanın zarar vereceğini deneyimleyerek öğrenmek yerine daha öncesinde bunu yaşayan birisinin deneyimlerinden yola çıkarak ve gözlemleyerek öğrenebilir.

Bandura (1977), bir davranışın etkili bir şekilde model alınması için gerekli dört süreçten bahsetmektedir. Bu süreçler sırasıyla; dikkat etme, hatırlama (akılda tutma), yeniden üretme ve motivasyon şeklindedir. Bu süreçler sırasıyla aşağıda ele alınmıştır (Nabavi 2012; Bayrakçı 2007; Omrond 1999).

1. *Dikkat Etme (Attention)*: Her öğrenme sürecinde olduğu gibi dikkat etmek ve dikkatini vermek önemli bir aşamadır. Kişi öncelikle modele dikkatini yoğunlaştırır. Modelin farklı, etkileyici, çarpıcı olması dikkat etme ihtimalini yükseltir.
2. *Hatırlama-Akılda Tutma (Retention)*: Kişi, gözlemlediği davranışı akılda tutar. Gözlemlediği davranışı unutmamak için ise sık sık prova etmesi, tekrarlaması gerekir.
3. *Yeniden Üretme (Reproduction)*: Bu süreçte kişi gözlemlediği davranışı tekrarlayarak çoğaltır. Bu eylemin gerçekleşmesi için kişinin gelişimsel olarak hazır olması gerekir. Örneğin, bir bebek gelişimsel olarak hazır olmadığı için çevreden gözlemlediği ayakta durma davranışını tekrarlarken zorlanabilir.
4. *Motivasyon (Motivation)*: Bu son süreçte kişi öğrendiği davranışı göstermeye, sergilemeye istekli olmalıdır yani motive olmalıdır. Burada pekiştirici, ödül ve cezalar önemli yer tutmaktadır.

Sıralanan bu süreçlerde gözlemlenen aynı davranış, farklı insanlarda farklı şekillerde yeniden üretilebilir. Her bireyin öğrenme süreci farklılık göstermektedir.

Aile, sosyal öğrenmenin gerçekleştiği ilk sosyal ortamdır. Çocuğun sosyal etkileşim kurduğu en önemli kaynaklardan birisi ebeveynleridir. Aile ortamında çocuk, ebeveynlerini gözlemleyerek davranış geliştirir. Ebeveynleri ile daha çok etkileşim halinde olunan bu dönemde özellikle okul öncesi ve ilkököl çağı çocuklar, dijital araç kullanımını ebeveynlerini gözlemleyerek öğrenirler (Arslan 2022). Bu perspektiften bakıldığında, ebeveynlerin en önemli görevi çocuklarına karşı olumlu rol model davranışları sergilemektir. Ebeveynler, özellikle dijital araçları kullanım sırasında olumsuz model olabilecek davranışları sergilemekten kaçınmalıdırlar. Çünkü ebeveynlerin sergilediği davranışlar arasında çocukların en sık gözlemlediği davranışın, dijital bağımlılık ve dijital ortamlarda yapılan kabalık olduğu söylenebilir. Örneğin bir ebeveynin, çocuğuyla ilgileneceği yerde dijital araçlarla ilgilenmesi ya da çocuğun yanında başka bireylere mobil kabalıkta bulunması çocuğun değersiz hissetmesine ve benzer şekilde olumsuz tutum ve davranışlar geliştirmesine neden olacaktır (Manap 2020).

2.2. Ekolojik Sistem Kuramı

Ekosistem Sistem Kuramı; bireyin yaşadığı sosyal çevresindeki gelişiminin yaşam boyu seyrini yöneten süreçleri ve koşulları kapsamaktadır. Bu kuramda; bireyin gelişimini destekleyen ve yönlendiren sosyal çevresi, beş alt katman olarak organize edilmiştir (Bronfenbrenner 1994). Bu sosyal çevre katmanları mikrosistem, mezosistem, egzosistem, makrosistem ve kronosistemden oluşmaktadır. Şekil 6.'da görüldüğü gibi bu sistemler aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır.



Şekil 6. Bronfenner Ekosistem Kuramı (Santrock 2015: 29)

1. *Mikrosistem*: Bireyi bir organizma olarak kabul ettiğimizde bireyin yaş, cinsiyet, sağlık, ırk, yetenek, zekâ gibi tamamen kişiye ait özellikleri ekolojik kuramın ilk basamağıdır. Mikrosistem ise bu organizmayı çevreleyen ve bireyin etkileşim içinde olduğu en temel sistemdir. Aile, akranlar, okul, dini topluluklar, sağlık hizmetleri ve ortak oyun, eğlence alanları bu sistem içerisinde yer alan temel yapılarıdır. Bu sistem içerisindeki birey pasif katılımcıdan ziyade aktif rol alan kişidir (Santrock 2015).
2. *Mezosistem*: Bu katmanda bireyin aktif olarak katıldığı iki ortam veya daha fazla ortamlar arasındaki etkileşimi ve ilişkiyi ele almaktadır. Yani mezosistem, mikrosistem içerisinde yer alan yapıların kendi arasındaki bağlantıyı kapsamaktadır. Örneğin, bireyin ailesi içerisinde deneyimlediklerinin okul veya iş ortamına da etki etmesi gibi okul ve aile ortamı etkileşim halindedir (Kandemir 2018; Eranıl 2021).
3. *Egzosistem*: Bu sistem, bireyin doğrudan içinde bulunmadığı ancak bireyi dolaylı etkileyen olayların yaşandığı yapıları içermektedir. Bu yapılar; devlet kurumları, kitle iletişim araçları, ülke politikaları, komşu, sosyal refah hizmetleri gibi unsurlardır. Bu yapılar içinde meydana gelen olaylar, bireyin yaşamını uzun vadede etkilemektedir. Bu etkileşim tek yönlüdür. Örnek olarak bir çocuğun ebeveyninin işyeri ya da bir devlet kurumu ile

doğrudan bir bağlantısı olmamasına rağmen bu yapılarda alınan kararlar, yaşanan olaylar çocuğun gelişimini etkilemektedir (Kandemir 2018).

4. *Makrosistem*: Belirli bir kültürün ya da alt kültürün sahip olduğu gelenekleri, bilgi kaynaklarını, maddi imkanları, ideolojileri, yaşam tarzlarını kapsamaktadır. Makrosistem, kültür ve alt kültürler için toplumsal bir plan gibi görülebilir. Ayrıca her kültürde ideoloji ve inançların farklı olması makro sistemlerde değişkenlik gösterebilir (Bronfenbrenner 1994).
5. *Kronosistem*: Kronosistem genellikle zamanın geçişi şeklinde ifade edilir. Ancak zamanla yapılan araştırmalarda sadece zaman geçişinden ziyade çevredeki değişimleri, gelişimleri de ele almaktadır. Yani kronosistem bireyin yaşadığı çevrede meydana gelen toplumsal değişimleri de kapsamaktadır (Bronfenbrenner 1994). Yaşanan bu değişim kısa veya uzun süreli olabilir. Birey, bu değişimlere önce kendi içinde daha sonra ekosistemin diğer tüm katmanlarında uyum sağlar (Eranıl 2021).

Bir bireyin ilk sosyal çevresi ailesidir. Birey davranışlarını bu aile ortamında geliştirir. Çocuklar, yaşam tecrübesi olmasa bile ebeveynlerinin tecrübelerinden etkilenmekte ve davranışlarını bu etkileşimden yola çıkarak edinmektedirler. Özellikle ebeveynlerin boşanması, aile içi çatışma ve iletişim zayıflığı, ebeveynlerin bağımlı (alkol, madde, teknoloji) olmaları, ebeveynlerin çocuğa karşı ilgisiz, otoriter ve cezalandırıcı tutum sergilemesi gibi durumlarda çocuk olumsuz etkilenmekte ve uyum problemleri göstermektedir. Bu nedenle, çocukta görülen bazı davranışsal problemlerin ortaya çıkışında çocuğun sosyal çevresi önemli bir rol oynamaktadır. Bronfenbrenner (1977); ekosistem kuramında, birbiri içine geçmiş olan bu sosyal çevre katmanlarının çocuğun gelişiminde büyük önem arz ettiğini açıklamaktadır. Araştırmamızın arka planına Sosyal Öğrenme Kuramı ve Ekolojik Sistemler Kuramı olmak üzere iki teori eşlik etmiştir.

Sosyal Öğrenme Kuramına göre öğrenme, bir davranışın gözlemi sonucu gerçekleşmektedir. Araştırmamız ile ilişkili olan noktası ise bir çocuğun ebeveyninin medya kullanımı davranışını gözlemleyerek taklit etmesi ve benimsemesidir. Yani

ebeveynler aslında medya kullanırken çocuklarının da dijital araç kullanımını kolaylaştırmaktadırlar (Mascheroni 2018). Örneğin; bir ebeveynin dijital araçlarla ve dijital ortamlarda geçirdiği zaman ile çocuklarının dijital ortamlarda geçirdiği süre önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur (Lauricella ve diğ. 2015).

Ekolojik Sistemler Kuramına göre ise çocukların dijital araçları kullanımını anlamak için çocuğun bireysel özelliklerine, aile ortamına ve ebeveynlerin kendi dijital araçları kullanımını ve medyaya yönelik tutumuna odaklanılması gerektiğini öne sürmektedir (Mascheroni 2018). Kısacası kitle iletişim araçları, etkisini aile üzerinde göstermektedir. Ebeveynler ise bu etkilere göre kendilerinde dijital medya ve araçlarını kullanmaya yönelik davranış geliştirmektedirler. Ebeveynler, geliştirdikleri bu davranış ile çocuklara model olmakta ve çocukların dijital medya ve araçlarını kullanma davranışına karşı tutum sergilemektedir. Ebeveynin çocuğuna sergileyeceği bu tutuma göre çocuk dijital araç kullanımına yönelik uygun veya uygunsuz davranış geliştirecektir. Burada, her şeyden önce ebeveynlerin dijital araçları amacına uygun şekilde kullanması gerekliliği gözler önüne serilmektedir.



III. BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizinde kullanılan istatistiksel işlemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerin dijital farkındalıkları ile dijital bağımlılıkları arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı rolünün olup olmadığını incelemektir. Araştırmanın amacına yönelik verileri elde edebilmek için nicel araştırma deseni tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Şen ve Yıldırım'a (2019: 96) göre ilişkisel tarama modelinde amaç, değişkenlerin birbiri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu ilişkilerin analiz edilerek sonuçları tahmin etmeye yardımcı edilmesidir. Ayrıca bağımlı değişken ve bağımsız değişken arasındaki aracı değişkenin etkisini araştırmak için aracı etki modelinden de yararlanılmıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Sivas ili merkezinde ikamet eden, ilkököl düzeyinde çocuğu olan ve telefon, tablet, bilgisayar vb. dijital araçları kullanan ebeveynler, bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma evreninin tamamına ulaşmak zaman ve maddi yetersizlikler sebebiyle olası görülmediğinden, kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleriyle örneklem oluşturulmuştur. Kolayda örnekleme yöntemi, zaman ve maliyet kaybını önlemeye yönelik olarak ortaya çıkan ve araştırmacının evrene uygun olarak seçtiği örnekleme yöntemi olarak bilinmektedir. Kartopu örnekleme yöntemi ise problem durumuna ilişkin derinlemesine bilgi edinilmek istendiğinde kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde araştırmacı, sürece bilgi alabileceği kişi veya durumları tespit etmekle başlar. İlk başta örneklem içinde birkaç kişi olsa da

görüşmeler devam ettikçe bu kişilerin önerdiği farklı isimler örneklem listesine dâhil edilir (Taşlıbeyaz 2019). Araştırmanın örneklem büyüklüğünü belirlemek için Yamane (1967) tarafından önerilen örneklem sayısı hesaplama formülü kullanılmıştır. Bu formül şu şekildedir:

$$n = \frac{N}{1 + N * (e)^2} \Rightarrow n = \frac{42408}{1 + 42408 * (0.05)^2} \Rightarrow n = 396$$

n = örneklem büyüklüğü,

N = evren büyüklüğü,

e = 0,05 kabul edilebilir hata oranı.

Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğünden, Sivas il merkezinde bulunan ilkököl öğrencisi sayısının 2021-2022 eğitim öğretim yılı için 21.204 olduğu bilgisi edinilmiştir. Buradan yola çıkarak ebeveyn sayısının öğrenci sayısının iki katı hesap edilerek yaklaşık olarak 42408 olduğu varsayılmıştır. Burada tek ebeveynli olan çocuklar da göz önüne alınmalıdır. Buna rağmen yine de iki katı alınmıştır. Araştırma evreninin 42408 olduğu %95 güven aralığında, kabul edilebilir hata oranı e = 0,05 alınarak örneklem büyüklüğünün en az 396 olması gerektiği hesaplanmıştır.

3.3.Verileri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, “Dijital Ebeveyn Farkındalık Ölçeği (DEFÖ), Dijital Bağımlılık Ölçeği (DBÖ), Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Demografik Bilgi Formu’ kullanılarak toplanmıştır.

3.3.1. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği

Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (DEFÖ); Manap ve Durmuş (2020) tarafından geliştirilmiş, 5’li Likert tipi derecelendirmeye sahip, 16 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçek; 1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Sıklıkla, 5=Her Zaman şeklinde derecelendirilmiştir. Bu ölçek; olumsuz model olma (4 madde, örnek madde: Telefonumla uğraşırken çocuğumun söylediklerini dinlemediğim olur), dijital ihmal (4 madde, örnek madde: Çocuğum huysuz olduğu zamanlarda telefon/tablet ile sakinleştiririm), verimli kullanım (4 madde, örnek madde: İnternetin faydalarını, zararlarını ve dikkat edilmesi gereken durumları çocuğuma anlatırım) ve

risklerden koruma (4 madde, örnek madde: Çocuğumu interneti risklerinden koruyacak güvenlik paketi veya antivirüs programlarını kullanırım) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. *Olumsuz Model Olma* ve *Dijital İhmal* alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveynlik farkındalığının düşük olduğunu; *Risklerden Koruma* ve *Verimli Kullanım* alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveyn farkındalığının yüksek olduğunu göstermektedir. DEFÖ'nün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları Olumsuz Model Olma alt boyutu için $\alpha=0,80$; Dijital İhmal alt boyutu için $\alpha=0,79$; Verimli Kullanım alt boyutu için $\alpha=0,72$ ve Risklerden Koruma alt boyutu için $\alpha=0,63$ değerlerini aldığı görülmektedir. Alt boyutlardan alınabilecek puanlar 4–20 arasında değişmektedir. Boyutlar birbirinden bağımsız değerlendirilmektedir ve toplam puan alınmamaktadır (Manap, Durmuş 2020). Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları Olumsuz Model Olma alt boyutu için $\alpha=0,65$; Dijital İhmal alt boyutu için $\alpha=0,82$; Verimli Kullanım alt boyutu için $\alpha=0,71$ ve Risklerden Koruma alt boyutu için $\alpha=0,64$ olarak hesaplanmıştır.

3.3.2. Dijital Bağımlılık Ölçeği

Dijital Bağımlılık Ölçeği (DBÖ); Kesici ve Tunç (2018) tarafından geliştirilmiş olup 5'li Likert tipi derecelendirmeye sahip, 19 maddeden oluşan bir ölçektir. Bu ölçek; *Aşırı Kullanım* (5 madde, örnek madde: dijital araçları amacı dışında aşırı bir şekilde kullanıyorum), *Nüks Etme* (3 madde, örnek madde: dijital araçlarla harcadığım zamanı azaltamıyorum), *Hayatın Akışını Engelleme* (4 madde, örnek madde: dijital araçlarla uğraştığım zaman çevremde olup bitenden haberim olmaz), *Duygu Durumu* (4 madde, örnek madde: dijital araçları kullanmayacağım ortamlar beni sıkıyor) ve *Bırakamama* (3 madde, örnek madde: akıllı telefon ve tablet gibi dijital araçları yatarken yanımda bulunduruyorum) olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. DBÖ'nün Cronbach alfa güvenirlik katsayısı $\alpha=0,87$ olarak ölçülmüştür. Aşırı Kullanım alt boyutu için $\alpha=0,75$; Nüks Etme alt boyutu için $\alpha=0,85$; Hayatın Akışını Engelleme alt boyutu için $\alpha=0,74$; Duygu Durumu alt boyutu için $\alpha=0,70$ ve Bırakamama alt boyutu için $\alpha=0,70$ değerlerini aldığı görülmektedir. Ölçek, 1= Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen Katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekten

alınabilecek puanlar 19-95 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, dijital bağımlılık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ise DBÖ'nün Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,90$ olarak ölçülmüştür. Aşırı Kullanım alt boyutu için $\alpha=0,78$; Nüks Etme alt boyutu için $\alpha=0,80$; Hayatın Akışını Engelleme alt boyutu için $\alpha=0,82$; Duygu Durumu alt boyutu için $\alpha=0,75$ ve Bırakamama alt boyutu için $\alpha=0,63$ olarak hesaplanmıştır.

3.3.3.Ebeveyn Tutum Ölçeği

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), Karabulut-Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilmiş olup, Demokratik Tutum (17 Madde, örnek madde: çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim), Otoriter Tutum (11 Madde, örnek madde: çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırıyorum), Aşırı Koruyucu Tutum (9 Madde, örnek madde: çocuğumu hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum) ve İzin Verici Tutum (9 Madde, örnek madde: çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutların Cronbach alfa değerleri demokratik boyut için $\alpha=0,83$, otoriter boyut için $\alpha=0,76$, aşırı koruyucu boyut için $\alpha=0,75$ ve izin verici boyut için ise $\alpha=0,74$ olarak bulunmuştur. 46 maddeden oluşan ölçek 5'li Likert şeklindedir. Ölçek, 5=Her zaman böyledir, 4=Çoğunlukla böyledir, 3=Bazen böyledir, 2=Nadiren böyledir, 1=Hiçbir zaman böyle değildir şeklinde puanlanmaktadır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için toplam puan elde edilmektedir. Bir boyuttan yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği davranış şeklinin benimsendiği anlamına gelmektedir.

Demokratik tutum boyutu çocuğun ayrı bir birey olduğunu kabul etmeyi, bağımsız bir kişilik kazanmasını ve fikirlerini açıkça ifade etmesi konusunda desteklemeyi içermektedir. *Otoriter tutum boyutu* çocuğun ayrı bir birey olarak kabul edilmesinden ziyade ebeveynlerin çocuğunun sahibi olduğu anlayışı vardır. Tek yönlü iletişim, kurallara koşulsuz itaat, baskı kurma, sözel ve fiziksel ceza gibi konuları içermektedir. *Aşırı koruyucu tutum boyutu* çocuğun kendi başına yetemeyeceği ve bu nedenle sürekli korunması gerektiği inancı vardır. Çocuğa karşı aşırı kontrolcü yaklaşarak sorumluluk vermektan kaçınmak gibi uygun olmayan davranışları içermektedir. *İzin verici tutum boyutu* çocuk tarafından sergilenen her

davranışın hoş karşılanması, şımartılması ve çok fazla özgürlük tanınması anlayışı hakimdir. Bu çalışmada alt boyutların Cronbach alfa değerleri demokratik boyut için $\alpha=0,86$, otoriter boyut için $\alpha=0,82$, aşırı koruyucu boyut için $\alpha=0,78$ ve izin verici boyut için ise $\alpha=0,66$ olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan demografik bilgi formu cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu ve dijital araçlarla geçirdiği süre sorularından oluşmaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

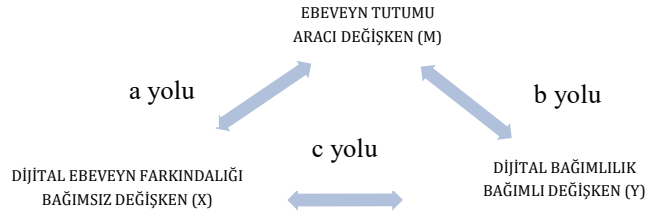
Verilerin toplanması amacıyla öncelikle Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulundan ‘Etik Kurul Kararı’ (EK 1) alınmıştır. İlkokul öğrencisi çocuğu olan ebeveynlerden veri toplamak için Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen 01.02.2022 tarih ve 42488569 sayılı yazısı ile Valilik Olur’u (EK 2) alınmıştır. Gerekli izinlerin alınmasının ardından Demografik Bilgi Formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Dijital Bağımlılık Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeğini içeren Google Forms aracılığıyla oluşturulan çevrimiçi form; Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ilkokul öğrencisi bulunan ebeveynlerin bulunduğu WhatsApp sosyal medya platformu üzerinden gönderilmiştir. Toplam 693 veri elde edilmiştir. Verilerin ana kütleyi daha iyi temsil etmesi için uç değerler analizi yapılmıştır. Yapılan bu analiz sonucunda 16 değer veri setinden çıkarılarak 676 veri ile analiz yapılmıştır. Toplanan bu veriler ilk olarak Excel programına aktarılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme sonrasında veriler SPSS 25.0 istatistik programına aktarılmıştır. SPSS 25.0’da veri analizine geçilmeden önce verilerin parametrik test varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Veri setinin normal dağılıma sahip olup olmadığını incelemek için Çarpıklık (*Skewness*) ve Basıklık (*Kurtosis*) katsayı değerleri değerlendirilmiştir. Bu değerler -2 ve +2 arasında (Gravetter ve diğ. 2020) olduğunda verilerin normal dağılımı söz konusudur. Yapılan analiz sonucunda araştırmaya konu olan değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2 arasında olduğu Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ölçeklere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçekler	Çarpıklık		Basıklık		
	Değer	Standart Hata	Değer	Standart Hata	
DEFÖ	Olumsuz Model Olma	0,80	0,09	0,44	0,19
	Dijital ihmal	0,82	0,09	0,46	0,19
	Verimli kullanım	-1,02	0,09	1,28	0,19
	Risklerden koruma	-0,82	0,09	0,04	0,19
DBÖ	Dijital bağımlılık	0,81	0,09	0,79	0,19
ETÖ	Demokratik	-1,11	0,09	1,94	0,19
	Otoriter	0,67	0,09	0,39	0,19
	Koruyucu	-0,38	0,09	-0,21	0,19
	İzin verici	0,34	0,09	-0,08	0,19

3.5.Verilerin Analizi

Araştırma için elde edilen verilerin analizi SPSS 25.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin betimsel analizleri için değişkenlerin standart sapma ve ortalama değerleri hesaplanmıştır. Çıkarımsal analizleri için ise bağımsız örneklem t-testi, korelasyon ve varyans analizi yapılmıştır. Araştırmanın temel amacı olan Ebeveynlerin Dijital Farkındalıkları ile Dijital Bağımlılıkları arasındaki ilişkide Ebeveyn Tutumunun aracı rolünü test etmek amacıyla SPSS için Process Makro 3.5. (Hayes 2018) kullanılarak oluşturulan model çerçevesinde (Şekil 7) değişkenler arasındaki ilişkiler ve aracılık analizleri yapılmıştır.



Şekil 7. Araştırma Modeli

Aracı model analizi, bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişkide dolaylı etki oluşturan aracı değişkenlerin incelenmesini tanımlar. Şekil 7.'de a ve b yolunu takip eden yol dolaylı etkiyi, c yolu ise doğrudan etkiyi göstermektedir (Taşkın, İlhan-Dalbudak 2018).

İki ya da daha fazla grupların karşılaştırılmasında gruplar arasında eşitlik olmalıdır. Eşitlik olmasa bile aradaki farkın birbirine yakın olması gerekmektedir (Sümbüloğlu, Sümbüloğlu 2007). Yapılan bu araştırmada katılımcı 676 ebeveynin 606'sının anne, 70'inin baba olduğu görülmektedir. Anne ve baba sayısı arasındaki orantısız dağılımdan ötürü anne ve baba grupları arasında ayırım gözetmeksizin analizler gerçekleştirilmiştir.



IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

4.1. Betimsel İstatistikler

Ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin yapılan betimsel istatistikler (frekans, yüzde, ortalama, minimum, maksimum ve standart sapma) Tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 3. Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler		N	%	Ort.	Min	Max	Ss.
Ebeveynlik durumu	Anne	606	89,6				
	Baba	70	10,4				
Öğrenim Durumu	İlkokul	116	17,2				
	Ortaokul	144	21,3				
	Lise	219	32,4				
	Ön Lisans	68	10,1				
	Lisans/Lisansüstü	129	19,1				
Yaş	-	676	-	36,05	21	62	6,03
Çocukların Günde Dijital Araçlarla Geçirdiği Ortalama Süre (saat)	-	676	-	1,97	0	8	1,31
Ebeveynlerin Günde Dijital Araçlarla Geçirdiği Ortalama Süre (saat)	-	676	-	2,86	1	14	1,72

Tablo 3.'te verilen bulgulara göre çalışmaya katılan 676 ebeveyninden 606'sı (%89,6) anne ve 70'i (%10,4) babadır. Ebeveynlerin yaş ortalaması $\bar{x}=36,05\pm 6,03$ 'tür. Ebeveynlerin büyük çoğunluğu (n= 219, %32) lise mezunudur. Bunu sırasıyla 144 (%21,3) kişi ile ortaokul mezunu, 129 (%19,1) kişi ile lisans/lisansüstü mezunu, 116 (%17,2) kişi ile ilkokul mezunu ve 68 (%10,1) kişi ile ön lisans mezunu takip etmektedir.

Tablo 3.'e göre çocukların günde dijital araçlarla geçirdiği ortalama süre (saat) $\bar{x}=1,97\pm 1,31$ saat iken ebeveynlerde bu ortalama $\bar{x}=2,86\pm 1,72$ saattir.

4.2.Çıkarımsal İstatistikler

Dijital ebeveyn farkındalığı ile dijital bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler Tablo 4.'te verilmektedir.

Tablo 4. Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi ile Dijital Bağımlılık Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Ss	N	1	2	3	4	5
1.Dijital ihmal	2,23	0,84	676	-	0,40*	-0,26*	-0,20*	0,29*
2.Olumsuz Model Olma	1,82	0,59	676		-	-0,23*	-0,22*	0,49*
3.Risklerden Koruma	3,96	0,88	676			-	0,46*	-0,31*
4.Verimli Kullanım	4,23	0,68	676				-	-0,27*
5.Dijital Bağımlılık	1,90	0,58	676					-

* $p<0,05$

Tablo 4'e göre ebeveynlerin dijital bağımlılık düzeyi ile dijital ebeveynlik farkındalık düzeyinin alt boyutlarından olan dijital ihmal ($r=0,29$ $p<0,05$) ve olumsuz model olma ($r=0,40$ $p<0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Ebeveynlerin dijital bağımlılık düzeyi ile dijital ebeveynlik farkındalık düzeyinin alt boyutlarından olan risklerden koruma ($r= -0,31$ $p<0,05$) ve verimli kullanım ($r= -0,27$ $p<0,05$) arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki vardır.

Ebeveyn tutumları ile dijital ebeveyn farkındalığı düzeyi arasındaki ilişkiler Tablo 5.'te verilmektedir.

Tablo 5. Ebeveyn Tutumları ile Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Ss.	N	1	2	3	4	5	6	7	8
1.Olumsuz Model Olma	1,82	0,59	676	1	0,40*	-0,22*	-0,23*	-0,28*	0,41*	-0,15*	0,20*
2.Dijital İhmal	2,23	0,84	676		1	-0,19*	-0,26*	-0,17*	0,42*	0,04	0,27*
3.Verimli Kullanım	4,23	0,68	676			1	0,46**	0,47*	-0,30*	0,18*	-0,12*
4.Risklerden Koruma	3,96	0,88	676				1	0,32*	-0,32*	0,23*	-0,16*
5.Demokratik Tutum	4,31	0,48	676					1	-0,37*	0,32*	0,02
6.Otoriter Tutum	1,80	0,50	676						1	-0,08*	0,30*
7.Aşırı Koruyucu Tutum	3,79	0,68	676							1	0,10*
8.İzin Verici Tutum	2,08	0,50	676								1

* $p < 0,05$

Tablo 5.'e göre demokratik ebeveyn tutumu ile olumsuz model olma ($r = -0,28$ $p < 0,05$) ve dijital ihmal ($r = -0,17$ $p < 0,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki varken demokratik ebeveyn tutumu ile verimli kullanım ($r = 0,47$ $p < 0,05$) ve risklerden koruma ($r = 0,32$ $p < 0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Otoriter ebeveyn tutumu ile olumsuz model olma ($r = 0,41$ $p < 0,05$) ve dijital ihmal ($r = 0,42$ $p < 0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki varken otoriter ebeveyn tutumu ile verimli kullanım ($r = -0,30$ $p < 0,05$) ve risklerden koruma ($r = -0,32$ $p < 0,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile olumsuz model olma ($r = -0,15$ $p < 0,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki varken aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile dijital ihmal ($r = 0,04$ $p > 0,01$) arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile verimli kullanım ($r = 0,18$ $p < 0,05$) ve risklerden koruma ($r = 0,23$ $p < 0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. İzin verici ebeveyn tutumu ile olumsuz model olma ($r = 0,20$ $p < 0,05$) ve dijital ihmal ($r = 0,27$ $p < 0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki varken izin verici ebeveyn tutumu ile verimli kullanım ($r = -0,12$ $p < 0,05$) ve risklerden koruma ($r = -0,16$ $p < 0,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır.

Ebeveynlerin dijital bağımlılık düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler Tablo 6.'da verilmektedir.

Tablo 6. Ebeveynlerin Dijital Bağımlılık Düzeyi ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Ss.	N	1.	2.	3.	4.	5.
1.Dijital Bağımlılık	1,90	0,58	676	1	-0,31*	0,35*	-0,09*	0,21*
2.Demokratik Tutum	4,31	0,48	676		1	-0,37*	0,32*	0,02
3.Otoriter Tutum	1,80	0,50	676			1	-0,08*	0,30*
4.Aşırı Koruyucu Tutum	3,79	0,68	676				1	0,10*
5.İzin Verici Tutum	2,08	0,50	676					1

* $p<0,05$

Tablo 6.'ya göre dijital bağımlılık ile demokratik tutum ($r= -0,31$ $p<0,05$) ve aşırı koruyucu tutum ($r= -0,09$ $p<0,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır. Dijital bağımlılık ile otoriter tutum ($r=0,35$ $p<0,05$) ve izin verici tutum ($r=0,21$ $p<0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.

Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre dijital farkındalık düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan ANOVA bulguları Tablo 7.'de verilmektedir.

Tablo 7. Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına göre Dijital Farkındalık Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Dijital Ebeveyn Farkındalığı Alt Boyutları	Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss.	F	Sig.
Olumsuz Model Olma	İlkokul Mezunu	110	1,73	0,54	6,076	0,00*
	Ortaokul Mezunu	144	1,74	0,56		
	Lise Mezunu	219	1,77	0,54		
	Ön lisans Mezunu	68	2,01	0,62		
	Lisans/Lisansüstü	129	1,97	0,67		
Dijital İhmal	İlkokul Mezunu	110	2,20	0,74	1,822	0,12
	Ortaokul Mezunu	144	2,13	0,81		
	Lise Mezunu	219	2,19	0,78		
	Ön lisans Mezunu	68	2,40	0,92		
	Lisans/Lisansüstü	129	2,33	0,95		
Verimli Kullanım	İlkokul Mezunu	110	4,15	0,76	2,491	0,05
	Ortaokul Mezunu	144	4,24	0,75		
	Lise Mezunu	219	4,29	0,63		
	Ön lisans Mezunu	68	4,37	0,56		
	Lisans/Lisansüstü	129	4,11	0,65		
Risklerden Koruma	İlkokul Mezunu	110	3,95	0,85	2,479	0,05
	Ortaokul Mezunu	144	3,99	0,95		
	Lise Mezunu	219	4,06	0,84		
	Ön lisans Mezunu	68	3,90	0,77		
	Lisans/Lisansüstü	129	3,77	0,88		

*p<0,05

Tablo 7'ye göre ebeveynlerin olumsuz model olma davranışı ($F_{(4,665)}= 6,076$ $p<0,05$) eğitim düzeylerine göre anlamlı derecede farklılaşırken, verimli kullanım ($F_{(4,665)}= 2,491$ $p=0,05$), risklerden koruma ($F_{(4,665)}= 2,479$ $p=0,05$) ve dijital ihmal ($F_{(4,665)}= 1,822$ $p>0,05$) davranışı anlamlı derecede farklılaşmamaktadır. Olumsuz model olma ortalama puanlarının hangi eğitim düzeylerinde farklılaştığını belirlemek adına yapılan Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre ebeveynlerin olumsuz model olma ortalama puanlarında; ilkokul mezunu ($\bar{x}=1,73$, $ss=0,54$), ortaokul mezunu ($\bar{x}=1,74$, $ss=0,56$), lise mezunu ($\bar{x}=1,77$, $ss=0,54$) ile ön lisans mezunu ($\bar{x}=2,01$, $ss=0,62$), lisans/lisansüstü mezunu olanlar ($\bar{x}=1,97$, $ss=0,67$) arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna göre ebeveynlerin olumsuz model olma ortalama puanları, önlisans ve lisans mezunu olanlarda daha yüksek iken ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanlarda ise daha düşüktür.

Ebeveynlerin yaşları ile dijital ebeveyn farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Ebeveynlerin Yaşları ile Dijital Ebeveyn Farkındalığı ve Dijital Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Ss.	N	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.Yaş	36,05	6,03	676	1	0,06	0,08	-0,06	-0,10*	0,10*
2.Olumsuz Model Olma	1,82	0,59	676		1	0,40*	-0,22*	-0,23*	0,49*
3.Dijital İhmal	2,23	0,84	676			1	-0,19*	-0,26*	0,29*
4.Verimli Kullanım	4,23	0,68	676				1	0,46*	-0,27*
5.Risklerden koruma	3,96	0,88	676					1	-0,31*
6. Dijital Bağımlılık	1,90	0,58	676						

* $p < 0,05$

Tablo 8.’de görüldüğü üzere yaş değişkeninin dijital ebeveyn farkındalığının alt boyutlarından olan risklerden koruma ($r = -0,10$ $p < 0,05$) ile arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer alt boyutlar olan olumsuz model olma ($r = 0,06$ $p > 0,05$), dijital ihmal ($r = 0,08$ $p > 0,05$) ve verimli kullanım ($r = -0,06$ $p > 0,05$) boyutları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca yaş değişkeni ile dijital bağımlılık ($r = 0,10$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin dijital araçlarla geçirdikleri ortalama süre ile dijital ebeveyn farkındalığı ve dijital bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler Tablo 9.’da verilmektedir.

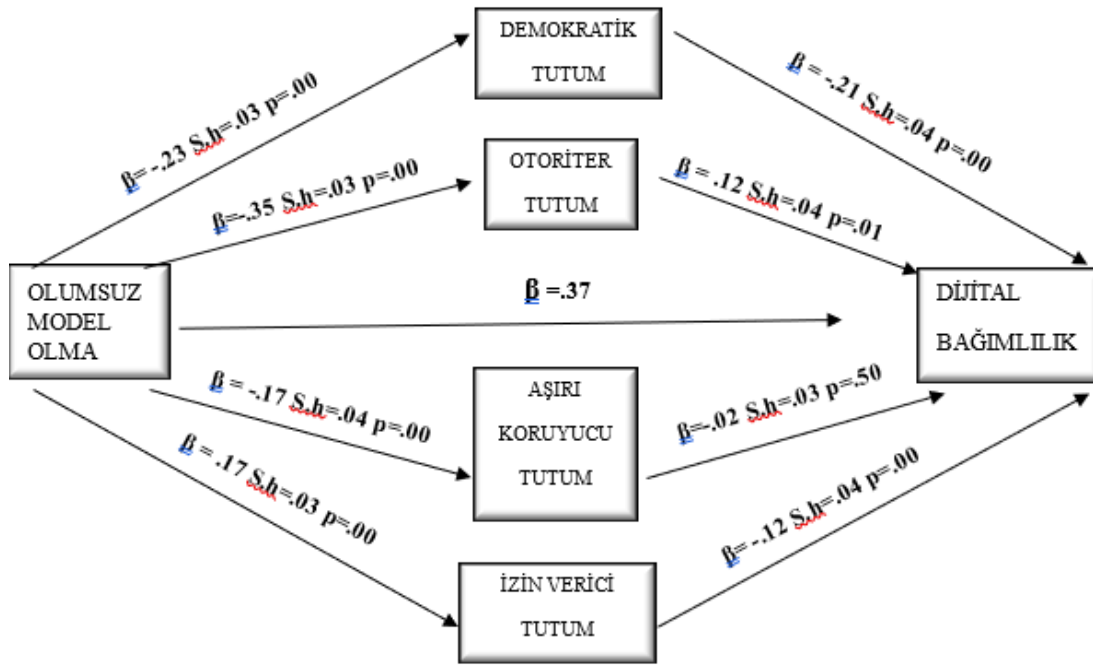
Tablo 9. Ebeveynlerin Dijital Araçlarla Geçirdikleri Süre (Saat) ile Dijital Ebeveyn Farkındalığı ve Dijital Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Ss.	N	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Ebeveynlerin Dijital Araçlarla Geçirdikleri Süre	2,86	1,72	676	1	0,32*	0,17*	-0,07	-0,14*	0,31*
2.Olumsuz Model Olma	1,82	0,59	676		1	0,40*	-0,22*	-0,23*	0,49*
3.Dijital İhmal	2,23	0,84	676			1	-0,19*	-0,26*	0,29*
4.Verimli Kullanım	4,23	0,68	676				1	0,46*	-0,27*
5.Risklerden koruma	3,96	0,88	676					1	-0,31*
6. Dijital Bağımlılık	1,90	0,58	676						1

*p<0,05

Tablo 9.'a göre ebeveynlerin dijital araçlarla günde ortalama geçirdikleri süre ile dijital ebeveyn farkındalığının alt boyutlarından olan olumsuz model olma ($r=0,32$ $p<0,05$) ve dijital ihmal ($r=0,17$ $p<0,05$) arasında pozitif yönde, risklerden koruma ($r=-0,14$ $p<0,05$) ile negatif yönde anlamlı ilişki varken verimli kullanım ($r=-0,07$ $p>0,05$) ile arasında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca ebeveynlerin dijital araçlarla günde ortalama geçirdiği süre ile dijital bağımlılık ($r=0,31$ $p<0,05$) düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin dijital farkındalıkları ile dijital bağımlılıkları arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı rolünü test etmek amacıyla gerçekleştirilen aracılık analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 10., Tablo 11., Tablo 12. ve Tablo 13. ile Şekil 8., Şekil 9., Şekil 10. ve Şekil 11.'de verilmektedir.



Şekil 8. Olumsuz Model Olma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.

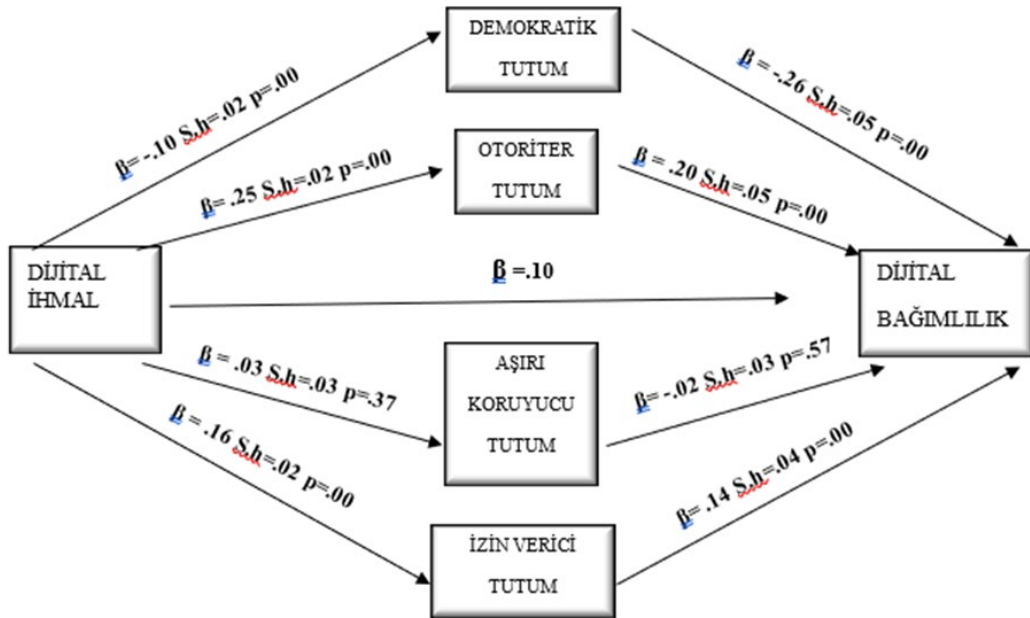
Şekil 8. ebeveyn tutumlarının olumsuz model olma ile dijital bağımlılık arasındaki aracı rolünü göstermektedir. Olumsuz model olma demokratik ebeveyn tutumunu ($\beta = -0,23$, $S.h. = 0,03$, $p < 0,05$); otoriter ebeveyn tutumunu ($\beta = -0,35$, $S.h. = 0,03$, $p < .05$); aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu ($\beta = -0,17$, $S.h. = 0,04$, $p < 0,05$) ve izin verici ebeveyn tutumunu ($\beta = 0,17$, $S.h. = 0,03$, $p < 0,05$) anlamlı olarak yordamaktadır. Olumsuz model olmada yüksek puan alanların demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu ebeveynlikte düşük puan aldıkları izin verici ebeveynlikte ise yüksek puan aldıkları görülmektedir. Demokratik ebeveyn tutumu ($\beta = -0,21$, $S.h. = 0,04$, $p < 0,05$), otoriter ebeveyn tutum ($\beta = 0,12$, $S.h. = 0,04$, $p < 0,05$) ve izin verici ebeveyn tutumu ($\beta = -0,12$, $S.h. = 0,04$, $p < 0,05$) dijital bağımlılığı anlamlı olarak yordamaktadır. Demokratik ebeveyn tutumu ve izin verici ebeveyn tutumunda alınan yüksek, otoriter ebeveyn tutumundan ise alınan düşük puan dijital bağımlılıktaki düşük puanı göstermektedir. Olumsuz model olma dijital bağımlılığı pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta = 0,37$, $S.h. = 0,04$, $p < 0,05$). Olumsuz model olma puanları yüksek olan bireylerin dijital bağımlılık puanlarının da yüksek olduğu belirtilebilir.

Tablo 10. Olumsuz Model Olma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).

Olumsuz Model Olma --- Dijital Bağımlılık	β	S.h.	p	%95 Güven Aralığı	
				Alt limit güven aralığı	Üst limit güven aralığı
Doğrudan Etki	0,37	0,04	0,00	0,3019	0,4417
Toplam Etki	0,48	0,03	0,00	0,4136	0,5428

*p < 0,05

Tablo 10’da görüldüğü gibi hem doğrudan hem de toplam etkide alt ve üst limit güven aralığı değerleri arasında “0” değeri olmadığı için olumsuz model olma ile dijital bağımlılık arasında demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumlarının aracı rol oynadıkları belirtilebilir.



Şekil 9. Dijital İhmal ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.

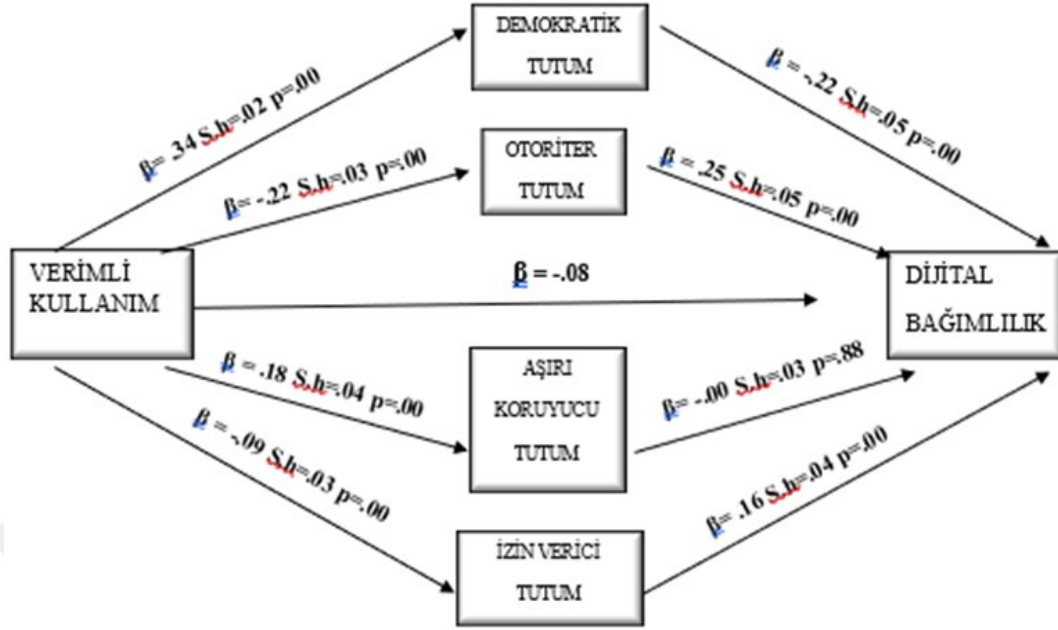
Şekil 9. ebeveyn tutumlarının dijital ihmal ile dijital bağımlılık arasındaki aracı rolünü göstermektedir. Dijital ihmal demokratik ebeveyn tutumunu ($\beta=-0,10$, $S.h. =0,02$, $p<0,05$), otoriter ebeveyn tutumunu ($\beta=0,25$, $S.h. =0,02$, $p<0,05$) ve izin verici ebeveyn tutumunu ($\beta=0,16$, $S.h. =0,02$, $p<0,05$) anlamlı olarak yordamaktadır. Dijital ihmalde yüksek puan alanların demokratik tutumda düşük puan aldıkları; otoriter tutum ve izin verici ebeveyn tutumlarında ise yüksek puan aldıkları görülmektedir. Demokratik tutum ($\beta=-0,26$, $S.h. =0,05$, $p<0,05$), otoriter tutum ($\beta=0,20$, $S.h. =0,05$, $p<0,05$) ve izin verici tutum ($\beta=0,14$, $S.h. =0,04$, $p<0,05$) dijital bağımlılığı anlamlı olarak yordamaktadır. Demokratik tutumda yüksek puan alanların dijital bağımlılıkta düşük puan aldıkları; otoriter tutum ve izin verici tutumlarda yüksek puan alanların dijital bağımlılıkta da yüksek puan aldıkları görülmektedir. Dijital ihmal dijital bağımlılığı pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=0,10$, $S.h. =0,03$, $p<0,05$). Dijital ihmal puanları yüksek olan bireylerin dijital bağımlılık puanlarının da yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Dijital İhmal ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).

Dijital Bağımlılık	İhmal—Dijital	β	S.h	p	%95 Güven Aralığı	
					Alt limit güven aralığı	Üst limit güven aralığı
Doğrudan Etki		0,10	0,03	0,00	0,0478	0,1527
Toplam Etki		0,20	0,03	0,00	0,1488	0,2486

* $p < 0,05$

Tablo 11’de görüldüğü gibi hem doğrudan hem de toplam etkide alt ve üst limit güven aralığı değerleri arasında “0” değeri olmadığı için dijital ihmal ile dijital bağımlılık arasında demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumlarının aracı rol oynadıkları belirtilebilir.



Şekil 10. Verimli Kullanım ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.

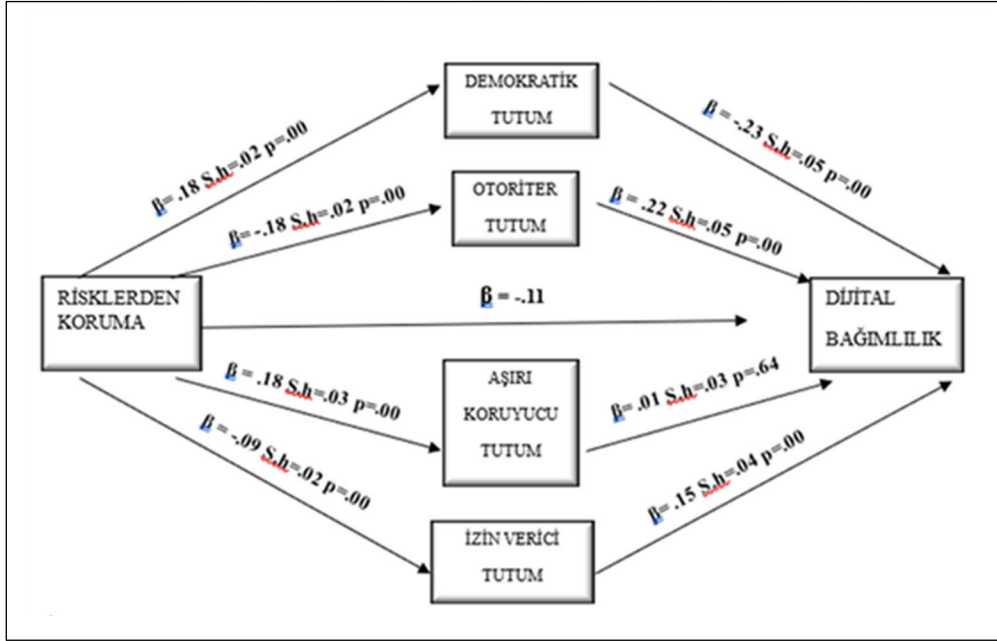
Şekil 10. ebeveyn tutumlarının verimli kullanım ile dijital bağımlılık arasındaki aracı rolünü göstermektedir. Verimli kullanım demokratik ebeveyn tutumunu ($\beta=0,34$, $S.h. =0,02$, $p<0,05$), otoriter ebeveyn tutumunu ($\beta= -0,22$, $S.h. =0,03$, $p<0,05$), aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu ($\beta=0,18$, $S.h. =0,04$, $p<0,05$) ve izin verici ebeveyn tutumunu ($\beta= -0,09$, $S.h. =0,03$, $p<0,05$) anlamlı olarak yordamaktadır. Verimli kullanımda yüksek puan alanların otoriter tutum ve izin verici ebeveyn tutumlarında düşük puan aldıkları; demokratim tutum ve aşırı koruyucu tutumda ise yüksek puan aldıkları görülmektedir. Demokratik tutum ($\beta= -0,22$, $S.h. =0,05$, $p<0,05$), otoriter tutum ($\beta= 0,25$, $S.h. =0,05$, $p<0,05$) ve izin verici tutum ($\beta= -0,16$, $S.h. =0,04$, $p<0,05$) dijital bağımlılığı anlamlı olarak yordamaktadır. Demokratik tutumda yüksek puan alanların dijital bağımlılıkta düşük puan aldıkları; otoriter tutum ve izin verici tutumda yüksek puan alanların ise dijital bağımlılıkta da yüksek puan aldıkları görülmektedir. Verimli kullanım dijital bağımlılığı negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta= -0,08$, $S.h. =0,03$, $p<0,05$). Verimli kullanım puanları yüksek olan ebeveynlerin dijital bağımlılık puanlarının düşük olduğu belirtilebilir.

Tablo 12. Verimli Kullanım ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).

Verimli Kullanım—Dijital Bağımlılık	β	S.h	p	%95 Güven Aralığı	
				Alt limit güven aralığı	Üst limit güven aralığı
Doğrudan Etki	-0,08	0,03	0,02	-0,1497	-0,0156
Toplam Etki	-0,23	0,03	0,00	-0,2881	-0,1643

* $p < 0,05$

Tablo 12’de görüldüğü gibi hem doğrudan hem de toplam etkide alt ve üst limit güven aralığı değerleri arasında “0” değeri olmadığı için verimli kullanım ile dijital bağımlılık arasında demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumlarının aracı rol oynadıkları belirtilebilir.



Şekil 11. Risklerden Koruma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü.

Şekil 11. ebeveyn tutumlarının risklerden koruma ile dijital bağımlılık arasındaki aracılık rolünü göstermektedir. Risklerden koruma demokratik ebeveyn tutumunu ($\beta = 0,18$, S.h. = 0,02, $p < 0,05$), otoriter ebeveyn tutumunu ($\beta = -0,18$, S.h.

=0,02, $p<0,05$), aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu ($\beta= 0,18$, $S.h. =0,03$, $p<0,05$), ve izin verici ebeveyn tutumunu ($\beta= -0,09$, $S.h. =0,02$, $p<0,05$) anlamlı olarak yordamaktadır. Risklerden korumada yüksek puan alan ebeveynlerin demokratik tutum ve aşırı koruyucu tutumlarda da yüksek puan aldıkları; otoriter tutum ve izin verici tutumlarda ise düşük puan aldıkları görülmektedir. Demokratik ebeveyn tutumu ($\beta= -0,23$, $S.h. =0,05$, $p<0,05$), otoriter ebeveyn tutumu ($\beta= 0,22$, $S.h. =0,05$, $p<0,05$) ve izin verici ebeveyn tutumu ($\beta= 0,15$, $S.h. =0,05$, $p<0,05$) dijital bağımlılığı anlamlı olarak yordamaktadır. Demokratik ebeveyn tutumunda yüksek puan alanların dijital bağımlılıkta düşük puan aldıkları; otoriter ebeveyn tutumu ve izin verici ebeveyn tutumlarında yüksek puan alanların dijital bağımlılıkta da yüksek puan aldıkları görülmektedir. Risklerden koruma dijital bağımlılığı negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta= -0,11$, $S.h. =0,03$, $p<0,05$). Risklerden koruma puanları yüksek olan ebeveynlerin dijital bağımlılık puanlarının düşük olduğu belirtilebilir.

Tablo 13. Risklerden Koruma ile Dijital Bağımlılık Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü (Doğrudan ve Toplam Etki).

Risklerden Koruma— Dijital Bağımlılık	β	S.h	p	%95 Güven Aralığı	
				Alt limit güven aralığı	Üst limit güven aralığı
Doğrudan Etki	-0,11	0,03	0,00	-0,1596	-0,0612
Toplam Etki	-0,20	0,02	0,00	-0,2492	-0,1546

* $p < 0,05$

Tablo 13'te görüldüğü gibi hem doğrudan hem de toplam etkide alt ve üst limit güven aralığı değerleri arasında "0" değeri olmadığı için risklerden koruma ile dijital bağımlılık arasında demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumunun aracı rol oynadığı belirtilebilir.

Bu çalışma kapsamında oluşturulan hipotezlerinde değerlendirilmesi Tablo 14’te verilmektedir.

Tablo 14. Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Hipotez	Ret/Kısmi Kabul/Kabul	Kanıt
H ₁ : Ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisi vardır.	Kısmi Kabul	Tablo 10., Tablo 11., Tablo 12., Tablo 13., Şekil 8., Şekil 9., Şekil 10. ve Şekil 11
H ₂ : Ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.	Kabul	Tablo 4.
H ₃ : Ebeveynlerin ebeveyn tutumları ile dijital farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul	Tablo 5.
H ₄ : Dijital bağımlılık düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul	Tablo 6.
H ₅ : Ebeveynin eğitim durumuna göre dijital farkındalık düzeyleri açısından anlamlı fark vardır.	Kısmi Kabul	Tablo 7.
H ₆ : Ebeveynin yaşı ile dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.	Kısmi Kabul	Tablo 8.
H ₇ : Ebeveynin dijital araçlarla geçirdiği süre ile dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.	Kabul	Tablo 9.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerin dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeylerini ortaya koymak ve bu bağlamda ebeveyn tutumunun aracı rolünün olup olmadığını incelemektir. Ebeveynlere bu araştırma kapsamında “Dijital Ebeveyn Farkındalık Ölçeği, Dijital Bağımlılık Ölçeği, Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu” uygulanmıştır. Uygulanan ölçekler ile ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri (anne/baba olma durumu, eğitim durumu, yaş, dijital araçlarla geçirilen süre) açısından fark/ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular; literatürde bulunan çalışmalarla ve kuramsal çerçevede değerlendirilip tartışılmıştır.

Bu araştırmanın en temel bulgusu, ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri ile dijital bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkide ebeveyn tutumlarının aracı rolünün olmasıdır. Araştırmanın sonucuna göre H_1 (Ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisi vardır) kabul edilmiştir. Demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumlarının dijital ebeveyn farkındalığı ve dijital bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı, yalnızca aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun aracı rolünün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebi ise ebeveyn tutumları arasında en düşük dijital bağımlılık düzeyine sahip olan aşırı koruyucu tutumdur. Aşırı koruyucu tutum ve dijital bağımlılık arasında ilişkinin düşük olması, dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkide yalnızca aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun aracı rolünün olmamasına sebep olmuştur. Aküzüm ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada da ebeveyn tutumlarından sadece otoriter ve izin verici ebeveyn tutumunun dijital bağımlılık eğilimini anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dijital ebeveyn farkındalığı, dijital bağımlılık ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin ele alındığı araştırmalar, bu araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri ile dijital bağımlılık düzeyleri arasında ilişkinin olup olmadığının incelendiği bu araştırmanın sonucuna

göre ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri ile dijital bağımlılık düzeyleri arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre H₂ (Ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.) kabul edilmiştir. Dijital ebeveyn farkındalık ölçeğinin ‘olumsuz model olma’ ve ‘dijital ihmal’ alt boyutları ile dijital bağımlılık puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler mevcut iken dijital ebeveyn farkındalık ölçeğinin ‘verimli kullanım’ ve ‘risklerden koruma’ alt boyutları ile dijital bağımlılık puan ortalamaları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulguya göre ebeveynlerin dijital bağımlılıkları yüksek düzeydeyken çocuklarını daha çok dijital olarak ihmal ettikleri ve daha çok olumsuz model oldukları saptanmış olup ebeveynlerin dijital bağımlılıkları düşük düzeydeyken çocuklarını dijital risklerden daha çok korudukları ve dijital araçları daha verimli kullandıkları sonucuna ulaşılmaktadır. İlgili literatür tarandığında ise Yazıcı ve Özcan (2021) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular söz konusudur. Bu araştırmada annelerin teknoloji bağımlılık düzeyleri ile dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri arasında negatif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Anlaşılacağı üzere anne ve babaların bağımlılık boyutunda teknoloji ve dijital araçları kullanmaları dijital ebeveyn farkındalık düzeylerin ciddi oranda düşürmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde genellikle ebeveynlerin dijital bağımlılık düzeylerinden ziyade çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin incelendiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmalarda (bk. Gül 2023; Manap ve Durmuş 2021; Kay 2022) dijital ebeveyn farkındalığı yüksek olan ebeveynlerin çocuklarındaki dijital bağımlılık düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır. Yaptığımız çalışma ile paralellik gösteren bu sonuçtan hareketle ebeveynlerin dijital bağımlılık gösteren davranış sergilemeleri hem dijital ebeveyn farkındalıklarını düşürmekte hem de çocuklarına olumsuz örnek olmalarından dolayı çocuklarının da dijital bağımlılık düzeylerinde artışa sebep olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında ilişkinin olup olmadığının incelendiği mevcut araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında

ilişki tespit edilmiştir. Buna göre H₃ (Ebeveynlerin ebeveyn tutumları ile dijital farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.) kabul edilmiştir.

Özellikle demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalıkları daha yüksek düzeydeyken otoriter tutum ve izin verici tutum sergileyen ebeveynlerde ise dijital ebeveyn farkındalıkları daha düşük düzeydedir. Aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerin ise özellikle 'Risklerden Koruma' düzeyi yüksek seviyededir. Kuzu-Jafari (2021) yaptığı çalışmada benzer şekilde aşırı koruyucu tutum ve risklerden koruma boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kurtdede-Fidan ve Olur (2023) yaptıkları çalışmada dijital ebeveynlik öz-yeterliği ile ebeveynlerin dijital ebeveynlik tutumları arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşarak bir kişinin tutumlarının davranışlarında belirleyici bir role sahip olduğunu, kişinin bazı temel veya karmaşık görevleri tamamlayabileceğine olan inancında da belirleyici bir rol oynadığını dolayısıyla kişinin bir konuda öz yeterliliğini artırmasında ebeveyn tutumunun önemli bir etken olduğunu ortaya koymuştur.

Wong ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan araştırmada ise ebeveynlerin dijital ebeveynlikte otoriter olmayı tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn ve çocuk arasında kurallar ve cezalar sisteminden oluşması, dijital ortamların risklerinden korunmak için kısıtlayıcı davranışlar gerektirmesi ve ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olması nedeniyle ebeveynlerin otoriter ebeveynlik stilini kullandıkları belirlenmiştir.

Wu ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin kısıtlayıcı tutumunun çocukların dijital araçlarla ilgili davranış sorunlarını anlamlı olarak yordadığı, ebeveyn-çocuk internet bağımlılık düzeyinin artmasıyla dijital teknoloji kullanımına bağlı davranış sorunlarına eğilimi artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu noktada okul öncesi ve ilkököl dönemi çocukların bilişsel ve işlevsel yetenekleri henüz gelişim aşamasında olduğundan dijital teknolojileri kullanırken içeriğini kendisi belirlemeyeceği için ebeveynler uygun dijital teknolojiyi kullanımını teşvik etmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple ebeveynler; çocuklarının dijital teknolojileri kullanımını yönetirken uygun davranışları ile rol model olması,

çocukların Dijital teknolojileri güvenli bir şekilde kullanmasında önemli rol oynamaktadır.

Demokratik tutum sergileyen ebeveynler, çocuklarına dijital araçların ve uygulamaların nasıl kullanılacağı konusunda yol göstericidir. Ayrıca belirli sınırlamalarla çocuğuna dijital araçların kullanımını konusunda özerklik tanır. Otoriter tutum sergileyen ebeveynler ise çocuklarının dijital araçları kullanmasını yasaklar. Otoriter ebeveynler kendilerinin denetiminde çocuklarının dijital araç kullanmalarına müsaade eder. İzin verici tutum sergileyen ebeveynler ise çocuklarına dijital araç kullanımını konusunda rehberlik etmezler ve çocuklarının kullanımlarına müdahale etmezler (Konok ve diğ. 2020).

Ebeveynlerin tutumları ile dijital bağımlılık düzeyleri arasında ilişkinin olup olmadığının incelendiği bu araştırmanın sonucuna göre ebeveyn tutumları ile dijital bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre H₄ (Dijital bağımlılık düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.) kabul edilmiştir. Elde edilen bu bulguya göre demokratik tutum ve aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerin dijital bağımlılık düzeyleri daha düşük iken otoriter tutum ve izin verici tutum sergileyen ebeveynlerde dijital bağımlılık düzeyleri daha yüksek düzeydedir. Eni (2017) tarafından yapılan, lise öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn tutumları ile dijital oyun bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma sonucuna göre öğrencilerin algıladıkları demokratik ebeveyn tutumu düzeyi arttıkça öğrencilerde dijital oyun bağımlılık düzeyi azalmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde ise ebeveyn tutumunun çocuğun dijital araçlarda geçirdiği süreyi etkilediği ve özellikle demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının dijital araçlarla daha az vakit geçirdiği görülmektedir (Deniz ve diğ. 2022). Orman ve Arıcak (2019) araştırmalarında otoriter ve aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının kontrol mekanizmaları gelişmediği için bu çocukların davranışlarını kontrol edemedikleri ve dijital araçlarla aşırı derecede vakit geçirdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre dijital ebeveyn farkındalık düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği bu araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerin olumsuz model olma davranışı eğitim düzeylerine göre anlamlı

derecede farklılaşmaktadır. Buna göre H₅ (Ebeveynin eğitim durumuna göre dijital farkındalık düzeyleri açısından anlamlı fark vardır.) kabul edilmiştir. Özellikle ön lisans ve lisans mezunu ebeveynler; ilkokul, ortaokul ve lise mezunu ebeveynlere göre daha fazla olumsuz model olmaktadır. Benzer şekilde, Manap (2020) araştırmasında ebeveynlerde eğitim düzeylerine göre farklılaşmanın sadece olumsuz model alt boyutunda olduğunu ve lisans mezunu ebeveynlerin ilkokul mezunu ebeveynlere göre olumsuz model olma davranışlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bunun sebebinin ise yüksek eğitilmiş ailelerde evden internete erişim olasılıklarının daha yüksek olması ve düşük eğitilmiş ailelerin internete genellikle başka bir yerden erişimleri olduğu belirtilebilir (Zhao 2009). Bu araştırma sonucunun aksine Kulaksız ve Toran (2023) ebeveynlerde eğitim düzeylerine göre dijital ebeveyn farkındalık düzeyinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre dijital ebeveyn farkındalıklarının incelediği ilgili literatürde farklı sonuçlar elde edilmesinin sebebi olarak tüm eğitim düzeylerindeki ebeveynler için dijital araç ve ortamlara ulaşabilmenin kolaylaşması ve çoğunun dijital araçlarda sıklıkla vakit geçirmesi nedeniyle dijital alanda benzer davranışlar sergilemesi gösterilebilir (Bostancı, Çakır 2022, 108).

Ebeveynlerin yaşları ile dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri arasında ilişki olup olmadığının incelendiği bu araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerin yaşı ile 'risklerden koruma' alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre H₆ (Ebeveynin yaşı ile dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır) kısmi kabul edilmiştir. Yaşı büyük ebeveynler, dijital alanda çocuklarına yol gösterme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için çocuklarının dijital araçları kullanımı açısından ihmalkâr yaklaşmakta ve dijital alanın risk ve tehlikelerinden çocuklarını koruyamamaktadırlar (Kulaksız, Toran 2023). Tüysüz (2023) yaptığı araştırmasında 31-40 yaşlarındaki ebeveynlerin 41-50 yaşlarındaki ebeveynlere göre dijital risklerden koruma boyutunda daha yüksek puan aldıklarını dijital ihmal boyutunda ise daha düşük puan aldıklarını tespit etmiştir.

Ebeveynlerin yaşları ile dijital bağımlılık düzeyleri arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. İlerleyen yaşlarda ebeveynlerde dijital bağımlılık

düzeylerinde artış olduğu belirtilebilir ya da dijital bağımlılık düzeyleri yüksek olanlar ileri yaş ebeveynlerden oluşmaktadır. Kayakütük (2023) yaptığı araştırmada dijital bağımlılık düzeyinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı, her yaş grubundaki bireylerin dijital bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bulgulardaki bu farklılıklar, yaş değişkeni açısından dijital bağımlılık ile ilgili daha fazla çalışma yapılmasını gerektirmektedir.

Ebeveynlerin dijital araçlarla geçirdikleri süre ile dijital ebeveyn farkındalık düzeyleri arasında ilişki olup olmadığının incelendiği bu araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerin dijital araçlarla geçirdikleri süre ile olumsuz model olma, dijital ihmal alt boyutları arasında pozitif yönde, risklerden koruma alt boyutu ile de negatif yönde anlamlı ilişki ve dijital bağımlılık düzeyleri arasında da pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna göre H₇ (Ebeveynin dijital araçlarla geçirdiği süre ile dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.) kabul edilmiştir.

Ebeveynlerin dijital araçlarla uzun süre vakit geçirmesi dijital bağımlılık düzeylerini artırmaktadır ya da dijital bağımlılık düzeyleri yüksek olan ebeveynler dijital araçlarla uzun süre vakit geçirmektedir. Ayrıca ebeveynlerin dijital araçlarda sıkça vakit geçirmesi, çocuğuyla geçirdiği vaktin kısıtlanmasına neden olacağı için bu durum çocuğuyla sağlıklı iletişim ve ilişki kurmasına da engel olmaktadır (Arıcı Doğan ve Döğer 2023, 9).

Ebeveynlerin dijital araç kullanım oranı arttıkça çocuklarının da doğru orantılı olarak dijital araç kullanımı artış göstermektedir (Vaala, Bleakley 2015). Bunun sebebi ise ebeveynlerin dijital araç kullanırken çocuklarına dijital araç kullanımında rol model olmasıdır. Çünkü zamanın çoğunu dijital araçlarla geçiren ebeveynlerin çocukları da benzer şekilde dijital araçlarla sıkça vakit geçirme davranışı sergilemektedir (Bostancı 2023:986). Çocuklar; ebeveynlerinin koydukları kurallardan ziyade ebeveynlerinin davranışlarından daha çok etkilenmekte ve dijital araçları kullanırken de ebeveynleri ile benzer davranışlar sergilemektedirler (Benedetto 2020: 11). Bu noktada ebeveynlerin; dijital araçları kullanımında çocuklarına kural koyarken bununla birlikte davranışları ile de tutarlı olmaları gerekmektedir.

Yapılan bu araştırmada katılımcı anne ve baba sayısı arasındaki orantısız dağılımdan ötürü (606 anne, 70 baba) anne ve baba grupları arasında ayırım gözetmeksizin analizler gerçekleştirilmiştir. Bu durumun sebebinin ise ölkemizde çocukların bakım ve sorumluluğunu yüksek oranda annelerin üstlenmiş olması söylenebilir. Ayrıca ebeveynlik yükü daha fazla olan annelerin babalara göre dijital araçları ve dijital ortamları daha sık kullanması da sebep gösterilebilir (Rahayu, Haningsih 2021). İlgili literatür incelendiğinde de anne katılımcıların baba katılımcılara göre çok katılım sağladıkları ve dijital ebeveyn farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görölmektedir (Yaşaroğlu, Sönmez 2022; Tosun, Mihci 2020; Manap 2020).

Öneriler

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar neticesinde ileride yapılacak olan çalışmalara katkısı olacağı düşünölerek araştırmacılara birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Yapılan bu araştırmada anne katılımcılar (n=606) ile baba katılımcılar (n=70) arasındaki farkın fazla olması sebebiyle anne ve baba arasındaki fark analiz edilememiştir. Bu sebepten ötürü babaların yapılacak olan araştırmalara katılımı konusunda desteklenmesi önem taşımaktadır.

Yapılan bu araştırmada veriler online olarak toplanmış olup nicel analizler yapılmıştır. Bu konuyla ilgili yapılacak olan çalışmalar, yüz yüze toplanabilir ve nitel olarak analiz edilebilir.

Yapılan bu araştırmanın yanı sıra özellikle ebeveynlere yönelik dijital bağımlılık düzeylerinin araştırıldığı araştırmaların artırılmasının literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Ebeveyn-çocuk katılımcıların bir arada olduğu eğitim, konferans ve münazaralar düzenlenerek dijital ebeveynlik kavramının ne olduğu ve ne sağladığı ile ilgili hem ebeveynlere hem çocuklara farkındalık kazandırılabilir. Dijital ebeveynlik kavramının henüz tam anlamıyla bilinmemesi sebebiyle yapılacak olan araştırmaların öncesinde dijital ebeveynlik kavramının ne olduğuna dair bilgilendirici çalışmalar yapılarak araştırma sürecine başlanmasının hem bu kavramı ilk kez duyan

bireyler için faydalı olacağı hem de araştırmanın amacına ulaşmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

İlgili alanyazında ‘Dijital Ebeveynlik’ konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası yayın ve kaynakların sınırlı olduğu görülmüştür. Dijital ebeveyn farkındalığını artırmak için ulusal yayınların, seminerlerin, konferansların artırılması için sivil toplum kuruluşları ile koordineli çalışmalar yürütülebilir.

Dijital bağımlılık ve dijital ebeveynlik konusu toplumsal bir konu haline geldiği için sosyal hizmet çalışanlarına önemli bir görev düşmektedir. Toplumu bilgilendirme ve eğitimi görevini üstlenerek ebeveynlere ve çocuklara yönelik dijital alandaki risk ve tehlikeler konusunda bilgilerini artırmak adına eğitimler planlanması hedefleyebilir.

KAYNAKÇA

- Adam Karduz Fatıma Firdevs ve Keleşoğlu Fikri (2020). "Covid-19 Sürecinde Dijital Ebeveynliğin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *International Social Sciences StudiesJournal*, 6(68), 3619-3635.
- Akkaya Sümeýra, Gezer Şen Burcu ve Kapıdere Metin (2021a). "Examining the relationship between multidimensional parenting styles and digital parenting awareness levels of parents". *World Journal on Educational Technology: Current Issues*. 13(4), 546-573.
- Akkaya Sümeýra, Tan Zeynep, Kapıdere Metin ve Şahin Seda (2021b). "Investigation of the relationship between parents' awareness of digital parenting and the effects of digital games on their children". *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(1), 889-917.
- Aküzüm Cemal, Boğa-Baran Ebru ve Çelebi Sema (2022). "Okul öncesi dönemde ebeveyn tutumları ile dijital oyun bağımlılığı eğilimi arasındaki ilişki". *Turkish Studies*, 17(3), 427-458.
- Altun, Dilek (2019). "An Investigation Of Preschool Children's Digital Footprints And Screen Times, And Of Parents' Sharenting And Digital Parenting Roles". *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10(35), 76-97.
- Arı, Furkan (2022). "İnternet Bağımlılığının Sonrası: Netlessfobi ve Sanallaşan Kimlik". *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 85-96.
- Arıcı Doğan Duygu ve Döğer Saniye Selin (2023). "Annelerin dijital ebeveynlik tutumları ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi". *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9 (1), 1-14.
- Arslan, Aysel (2019). "Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Sivas ili örneği". *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 63-80.
- Arslan, Sena (2022). *Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Çocuklarda Problemlili Medya Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Arslan Ahmet, Kırık Ali Murat, Karaman Murat ve Çetinkaya Ahmet (2015). “Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Dijital Bağımlılık”. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 34-58.
- Bandura, Albert (1971). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Bandura, Albert (1977). “Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change”. *Psychological Review*, 84 (2), 191-215.
- Bandura, Albert (2001). “Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective”. *Annual review of psychology*, 52(1), 1-26.
- Baumrind, Diana (1966). “Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior”. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, Diana (1991). “The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use”. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- Bayrakçı, Mustafa (2007). “Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması”. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 198-210.
- Benedetto Loredana and Ingrassia Massimo (2020). “Digital parenting: Raising and protecting children in media world”. (Ed. Loredana Benedetto ve Ingrassia Massimo), *Parenting—Studies by an ecocultural and transactional perspective*, Londra: IntechOpen, s.(127-148).
- Bilge, Mehmet (2019). “Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadelede Uygulanan Politikalar”. (Ed. Adem Korkmaz ve Gülsüm Korkut), *Güncel Gelişmeler Işığında Sosyal Politika Tartışmaları*, Ankara: Detay Yayıncılık, s.(174-188).
- Biricik, Zeynep (2021). “Çocukların Oynadığı Dijital Oyunlara İlişkin Dijital Ebeveynlerinin Farkındalıkları Üzerine Bir İnceleme”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 575-597.
- Bostancı, Mustafa (2023). “Dijital Dünyada Ebeveynlik”. *TRT Akademi*, 8(19), 983-990.
- Bostancı Seyhan ve Çakır Recep (2022). “Erken Çocukluk Çağında Çocuğu Olan Ebeveynlerin, Çocuklarına Medya Kullandırmadaki Aracılıkları ve Dijital Ebeveynlik Farkındalıklarının İncelenmesi”. *Turkish Journal of Primary Education (TUJPED)*, 7(2), 86-116.

- Bronfenbrenner, Urie (1977). "Experimental toward an Ecology of Human Development". *American Psychologist*, 32, 513-531.
- Bronfenbrenner, Urie (1986). "Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives". *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.
- Bronfenbrenner, Urie (1994). "Ecological Models of Human Development". *International Encyclopedia of Education*, 3(2), 37-43.
- Ceylan, Özgün (2017). *Anne Baba Tutumları ile Çocuğun Sosyalleşme Süreci Arasındaki İlişki: Okul Öncesi Örneği*. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Chen Wenli, Teo Ming Hui and Nguyen Dong (2019) "Singapore Parents' Use of Digital Devices with Young Children: Motivations and Uses". *Asia-Pacific Education Researcher*, 28 (3), 239-250.
- Çetin Mustafa ve Özdiğen Hatice (2013). "Dijital Kültür Sürecinde Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenlerin Twitter Kullanım Davranışları Üzerine Bir Araştırma". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1), 172-189.
- Deniz Gülçin, Aydın Saliha ve Odabaş Deniz. (2022). "Ankara İl Merkezindeki Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi". *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 4(1): 43-55.
- Dicle, Abdullah Nuri (2019). "Televizyon Bağımlısı İlkokul Öğrencilerinin Bağımlılık Düzeylerine Motivasyonel Görüşme Psiko Eğitim Programının Etkisi". *Milli Eğitim*, 48(1), 665-684.
- Dinç, Mehmet (2015). Teknoloji Bağımlılığı ve Gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 31-54.
- Dursun, Cansu (2020). "Dijital Ebeveynin Dijital Çocukları: İlk Dijital Çocuk Kanalı Pepee TV Üzerinden Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin Dönüşümünün Değerlendirilmesi". (Ed. Burak Yuvalı, Latif Karagöz ve Taha Eğri), 9. *Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Bildiriler Kitabı II*, İstanbul: İlmi Etüdler Derneği, s.(333-344).
- Emre Oğuz, Ulutaş Ayşegül, Nisan Fatma, Görgeç Ayşe Nur ve Cumurcu Hatice Birgül . (2019). "Üniversite öğrencilerinde Teknoloji ve İnternet Bağımlılığı

- Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri*, 9(2), 167–182.
- Eni, Beyzanur (2017). *Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi*. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Eranıl, Anıl Kadir (2021). *Eğitim Yönetimi Modelinin Ekolojik Sistemler Kuramı Bağlamında Geliştirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Ertemel Adnan Veysel ve Aydın Gökhan (2018). “Dijital Ekonomide Teknoloji Bağımlılığı ve Çözüm Önerileri”. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(4), 665–690.
- Eshet Alkalai, Yoram (2004). “Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era”. *Jl. of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Fidan Ayça ve Seferoğlu Sadi Süleyman (2020). “Çevrim - içi Ortamlar ve Dijital Ebeveynlik: Yaklaşımlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme”. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 352–371.
- Goodman, Aviel (1990). “Addiction: Definition and Implications”. *British Journal of Addiction*, 85, 1403-1408.
- Gökel, Ömer (2020). “Teknoloji Bağımlılığının Çeşitli Yaş Gruplarındaki Çocuklara Etkileri Hakkındaki Ebeveyn Görüşleri”. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(1): 41-47.
- Greenspan, Stephen (2006). “Rethinking ‘Harmonious Parenting’ Using a Three-factor Discipline Model”. *Child Care in Practice*, 12(1), 5-12.
- Griffiths, Mark (1999). “Internet Addiction: Fact or Fiction?”. *The Psychologist*, 12(5), 246–250.
- Güçlü, Gizem (2015). *Yaşam Boyu Öğrenme Argümanı Olarak Teknoloji Bağımlılığı ve Yaşama Yansımaları*. Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Gül, Ilgın (2023). *Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıkları ile Ailelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalıkları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Gürmen, Selenga (2016). “Bağlanmak Ya Da Bağlanmamak: Teknoloji Bağımlılığının Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisi”, (Ed. Mehmet Dinç ,Ahmet Zeki Olaş, Hatice Oymacı ve Rukiye Deniz). 3. *Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi Bildiri Kitabı*, İstanbul: Yeşilay Yayınları, 63-172.
- Hayes, Andrew (2018). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach*. New York: The Guilford Press.
- Heyman, Gene (2011). “Received Wisdom Regarding the Roles of Craving and Dopamine in Addiction: A Response to Lewis’s Critique of Addiction: A Disorder of Choice”. *Perspectives on Psychological Science* 6(2), 156–160.
- Hobbs, Renee (2010). *Digital and Media Literacy: A Plan of Action*. Washington D.C.: The Aspen Institute.
- Horzum Mehmet Barış, Ayas Tuncay ve Çakır-Balta Özlem (2008). “Çocuklar İçin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 76-88.
- Huang Gejun, Li Xiaoqian, Chen Wenhong, and Straubhaar Joseph (2018). “Fall-Behind Parents? The Influential Factors on Digital Parenting Self-Efficacy in Disadvantaged Communities”. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1186–1206.
- İnan Kaya, Gamze (2021). “Dijital Çağda Çocuk Yetiştirme ve Eğitim: Değişen Roller”. *İnsan&İnsan*, 8(27), 83-100.
- İnan Kaya Gamze, Mutlu-Bayraktar Duygu ve Yılmaz Özgür (2018). “Digital Parenting: Perceptions on Digital Risks”. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 137-163.
- Jago Russell, Fox Kenneth R, Page Angie S, Brockman Rowan and Thompson Janice L (2010). “Parent And Child Physical Activity And Sedentary Time: Do Active Parents Foster Active Children?”. *BMC Public Health*, 10(1), 1-9.
- Kandemir, Fatih (2018). “Ekolojik Kuram Bağlamında Dinî Gelişim Psikolojisi”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22(3), 1433-1456.

- Karabulut Demir Evren ve Şendil Gül (2008). “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)”. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15 - 27.
- Kay, Mehmet Akif (2022). *Erken Çocuklukta Dijital Oyun Bağımlılığının Yordayıcıları Olarak; Dijital Ebeveynlik, Aile İçi İlişkiler ve Sosyal Yeterlilik*. İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Kaya İdris ve Mutlu Bayraktar Duygu (2021). “Digital Parenting Research In Turkey: A Content Analysis Study”. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(2), 1046-1082.
- Kayaküçük Hasan, Gündüz Alaeddin, Özdabakoğlu Mehmet Veysi ve Karayel Hakan (2023). “Yetişkin Bireylerde Teknoloji Bağımlılığı ile Rekreasyonel Eğilim Düzeyinin Değerlendirilmesi”. *Beden Eğitimi Spor Sağlık ve Efor Dergisi*, 2(1), 80-86.
- Kaymal, Beyza (2020). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dijital Bağımlılıklarının İncelenmesi*. İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kesici Ahmet ve Tunç Nazenin Fidan (2018). “The Development of the Digital Addiction Scale for the University Students: Reliability and Validity Study”. *Universal Journal of Educational Research*, 6(1), 91-98.
- Kırhan, Aylin (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Tematik Televizyon Kanal Tercihleri Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı – Sosyal Öğrenme Kuramı Çerçevesinde Maltepe Üniversitesi’nde Bir Çalışma*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Şahin Konaş, Zeynep (2021). *Dijital Hikâye Geliştirme Etkinliklerinin Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik ve Teknoloji Kullanım Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi*. Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Konok Veronika, Bunford Nora and Miklosi Adam (2020). “Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families”. *Journal of Children and Media*, 14(1), 91-109.
- Kulaksız Taibe ve Toran Mehmet (2023). “The examination of demographics influences on the digital parenting awareness of parents with 3-6 years old

- children”. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 550-570.
- Kurtdede Fidan Nuray ve Olur Burak (2023). “Examining the relationship between parents’ digital parenting self-efficacy and digital parenting attitudes”. *Education and Information Technologies*, 28, 15189–15204.
- Kuzu Jafari, Kübra (2021). *Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Zeka Düzeyleri Ve Sosyal Becerileri İle Ailelerin Ebeveynlik Ve Dijital Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Lauricella Alexis, Wartella Ellen and Rideout Victoria (2015). “Young children’s screen time: The complex role of parent and child factors”. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11–17.
- Livingstone Sonia and Byrne Jasmina (2018). “Parenting in the Digital Age. The Challenges of Parental Responsibility in Comparative Perspective”. (Ed. Giovanna Mascheroni, Cristina Ponte ve Ana Jorge). *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age*. Göteborg: Nordicom. s.(19-30).
- Livingstone Sonia and Haddon Leslie (2009). “İntroduction”. (Ed. Sonia Livingstone ve Leslie Haddon). *Kids online: opportunities and risks for children*, Bristol-UK: The Policy Press, s(1-6).
- Livingstone Sonia and Helsper Ellen (2008). “Parental Mediation of Children's Internet Use”. *Journal of Broadcasting ve Electronic Media*, 52(4), 581-599.
- Lupton Deborah, Pederson Sarah and Thomas Gareth (2016). “Parenting and Digital Media: From the Early Web to Contemporary Digital Society”. *Sociology Compass*, 1(8), 730–743.
- Luster Tom and Okagaki Lynn (2006). “İntroduction”. (Ed. Tom Luster ve Lynn Okagaki). *Parenting an Ecological Perspective* (2. Baskı), London: Lawrence Erlbaum Associates, s.(xi-xv).
- Manap, Abdullah (2020). *Anne Babalarda Dijital Ebeveynlik Farkındalığının İncelenmesi*. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.

- Manap Abdullah ve Durmuş Emine (2021). “Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Çeşitli Değişkenler, Aile İçi Roller ve Çocukta İnternet Bağımlılığı Açısından İncelenmesi”. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 141-156.
- Mascheroni Giovanna, Ponte Cristina and Jorge Ana (2018). “Introduction”. (Ed. Giovanna Mascheroni, Cristina Ponte ve Ana Jorge). *Digital Parenting. Te Challenges for Families in the Digital Age*, Göteborg: Nordicom, s.(9-16).
- Marks, Isaac (1990). “Behavioural (non-chemical) addictions”. *British Journal of Addiction*, 85(11), 1389-1394.
- Marsh Abigail, Downs Julie S. and Cranor Lorrie Faith (2017). “Experts’ Views on Digital Parenting Strategies”. *Carnegie Mellon University (CyLab-17-002)*, 1-12.
- Matthes, Jörg, Thomas Marina F, Stevic Anja and Schmuck Desiree (2021). “Fighting Over Smartphones? Parents’ Excessive Smartphone Use, Lack of Control Over Children’s Use, and Conflict”. *Computers ve Human Behavior*, 116, 1-10.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2013). *0 - 36 Ay Çocukları İçin Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (EBADER) Eğitimci Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Nabavi, Razieh Tadayon (2012). “Bandura’s Social Learning Theory & Social Cognitive Learning Theory”. *Theories of Developmental Psychology*, 1(1), 1-24.
- Naycı, Ömer (2021). “Examination of Digital Parenting Awareness of the Primary School Students’ Parents During the COVID-19 Pandemic”. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 11(2), 58-71.
- Nelissen Sara and Van Den Bulck Jan (2017). “When Digital Natives Instruct Digital Immigrants: Active Guidance Of Parental Media Use By Children And Conflict In The Family”. *Information, Communication & Society*, 21(3), 375-387.
- Ocak, Mehmet Akif (2013). *Aile ve İnternet*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

- Orman Kübra ve Arıcağ Osman Tolga (2019). “Aşırı Dijital Oyun Oynama Davranışında Anne Tutumu ve Benlik Kontrolünün Etkisi”. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 1(1), 40-42.
- Ormrod, Jeanne Ellis (1999). *Human learning* (3. Baskı). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Özcan Yasemin Sanal, Hamzaoğlu Nurcan ve Türk Burcu (2020). “Üniversite Öğrencilerinin Kimyasal ve Davranışsal Bağımlılıklara İlişkin Bakış Açıları ve Bilgi Düzeyleri”. *Bağımlılık Dergisi*, 21(1), 44-55.
- Prensky, Marc (2001). “Digital Natives, Digital Immigrants Part-1”. *On The Horizon*, 9(5), 1-6.
- Rahayu Nur W. and Haningsih Sri (2021). “Digital Parenting Competence Of Mother As İnformal Educator İs Not İnline with İnternet Access”. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 29, 1-11.
- Rode, Jennifer A. (2009). “Digital Parenting: Designing Children’s Safety”. *Proceedings Of The 23rd British HCI Group Annual Conference On People And Computers. Celebrating People and Technology*, 244-251.
- Ross, Don (2020). “Addiction İs Socially Engineered Exploitation Of Natural Biological Vulnerability”. *Behavioural Brain Research*, 386, 1-8.
- Sadiku Matthew N. O., Tembely Mahamadou and Musa Sarhan M (2017). “Digital Parenting”. *Journal of Multidisciplinary Engineering Science and Technology (JMEST)*. 4(1), 6454-56.
- Smahel, David, Machackova Hana, Mascheroni Giovanna, Dedkova Lenka, Staksrud Elisabeth, Ólafsson Kjartan, Livingstone Sonia, and Hasebrink Uwe (2020). “EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries”. *EU Kids Online*. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0>.
- Santrock, John W. (2015). *Yaşam Boyu Gelişim Gelişim Psikolojisi - Life-Span Development*. (Çev. Galip Yüksel). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Savcı Mustafa ve Aysan Ferda (2017). “Teknolojik Bağımlılıklar ve Sosyal Bağlılık: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Bağlılığı Yordayıcı Etkisi”. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30(1), 202-216.

- Serin Gül ve Aydın Feyza (2021). “Anne ve Babaların Dijital Ebeveynlik Becerileriyle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması”. *EJER Congress 2021 Bildiri Özetleri Kitabı*, Aksaray: Anı Yayıncılık, s(68-70).
- Singh Amarjit Kumar and Singh Pawan Kumar (2019). “Digital Addiction: a conceptual overview”. *Library Philosophy and Practice (e-journal)* 3538, <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/3538>.
- Sisbintari Kartika Dewi and Setiawati Farida Agus (2021). “Digital Parenting sebagai Upaya Mencegah Kecanduan Gadget pada Anak Usia Dini saat Pandemi Covid-19”. *Jurnal Obsesi : Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 6(3), 1562-1575.
- Sop, Aylin (2016). *Ebeveyn Tutumları, Davranış Problemleri ve Okula Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişkinin Öz Düzenlemenin Aracılık Etkisi ile İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Sümbüloğlu, Kadir ve Sümbüloğlu, Vildan. (2007). *Biyoistatistik*. Ankara: Hatiboğlu Basım ve Yayım.
- Şen Sedat ve Yıldırım İbrahim (2019). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. Ankara Anı Yayınları.
- Taşkın Veysel ve İlhan Dalbudak Zeynep (2018). “Aracı Değişken Etkisinin İncelenmesi: Yüksek Hızlı Tren İşletmeciliği Üzerine Bir Uygulama”. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(2), 517-534.
- Taşlıbeyaz, Elif (2019). “Z Kuşağı ile İlgili Araştırma Eğilimlerinin Analizi Ve Eğitime Yönelik Katkıları”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 715-729.
- Toran Mehmet, Ulusoy Zeynep, Aydın Büşra, Devci Tuğba ve Akbulut Aslınur (2016). “Çocukların Dijital Oyun Kullanımına İlişkin Annelerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24 (5), 2263-2278.
- Tosun Nilgün ve Mihci Can (2020). “An Examination of Digital Parenting Behavior in Parents with Preschool Children in the Context of Lifelong Learning”. *Sustainability*, 12(1), 1-25.

- Tüysüz, Harun (2023). “Temel Eğitim Dönemindeki Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynlik Farkındalıkları ile Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3 (6), 951-960.
- Ufa, Natalia (2017). “The Impact Of Digital Technology On Parenting In The Modern Family”. *Journal of Economics and Social Sciences*, 15(3), 1-3.
- Valcke Martin, Bonte S., DeWever Bram and Rots I (2010). “Internet Parenting Styles and The Impact On Internet Use Of Primary School Children”. *Computers & Education*, 55(2), 454-464.
- Yalçın, Aylin (2021). *Genç Yetişkinlerde Dijital Bağımlılık Düzeyleri ve Aleksitimi İlişkisi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yaman, Fatih (2018). *Türkiye’deki Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin İncelenmesi*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Yaman, Ömer Miraç (2021). “Türkiye’de Gençlik ve Bağımlılık: Bibliyometrik ve Tematik Bir Araştırma (1910-2020)”. İstanbul: DEM Yayınları.
- Yaman Fatih, Dönmez Onur, Akbulut Yavuz, Kabakçı Yurdakul Işıl, Çoklar Ahmet Naci ve Güyer Tolga (2019). “Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Yeterliklerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 149–172.
- Yamane, Taro (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*, (2. Baskı). New York: Harper and Row.
- Yaşaroğlu Cihat ve Sönmez Derya (2022). “Evaluating the digital parenting levels of parents of primary school students during the pandemic based on different variables”. *Research on Education and Media*, 14(2), 97-107.
- Yay, Mahmut (2019). *Dijital ebeveynlik*, (2. Baskı). İstanbul: Yeşilay Yayınları.
- Yazıcı Zühtiye Nur ve Özcan Elif Nur (2019). “Annelerdeki Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Dijital Ebeveynlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi (İBD)*, 2(1), 15 – 28.
- Yengin, Deniz (2019). “Teknoloji Bağımlılığı Olarak Dijital Bağımlılık”. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 9(2), 130-144.

- Yılmaz Beyza ve Bekiroğlu Seval (2020). “Çocukluk Döneminde Dijital Bağımlılık”, (Ed. Figen Paslı - Hüsnünur Aslantürk). *Çocuklarla Çalışma Temel Alanlar, Uygulamalar, Güncel Tartışmalar*, Ankara: Nobel Yayınları, 357-374.
- Young, Kimberly S. (1996). “Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder”. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Yurdakul Işıl, Dönmez Onur, Yaman Fatih ve Odabaşı Hatice Ferhan (2013). “Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883–896.
- West, Robert (2001). “Theories of Addiction”. *Addiction*, 96(1), 3–13.
- Wong Yu Cheung, Ho Kit Mui and Chen Honglin (2015). “Internet Supervision and Parenting in the Digital Age: The Case of Shanghai”. *The Open Family Studies Journal*, 7(2), 112-123.
- Wu Cynthia Sau Ting, Fowler Cathrine, Lam Winsome Yuk Yin, Wong Ho Ting, Wong Charmaine Hei Man and Loke Alice Yuen (2014). “Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community” *Italian Journal of Pediatrics* 40(44), 1-8.
- Vaala Sarah E. and Bleakley Amy (2015). “Monitoring, Mediating, and Modeling: Parental Influence on Adolescent Computer and Internet Use in the United States”. *Journal of Children and Media*, 9(1), 40-57.
- Zeybekoğlu Akbaş Özge ve Dursun Cansu (2020). “Teknolojinin Aileye Etkisi: Değişen Ailenin Dijital Ebeveyn ve Çocukları”. *Turkish Studies - Social*, 15(4), 2245-2265.
- Zhao, Shanyang (2009). “Parental Education and Children’s Online Health Information Seeking: Beyond The Digital Divide Debate”. *Social Science & Medicine*, 69 (1), 1501–1505.

İnternet Kaynakları

- APA Dictionary of Psychology (2021). “Addiction”. Erişim Adresi: (<https://dictionary.apa.org/addiction>).
- Data Reportal (2021). “Türkiye Geneline Dijital Medya Kullanım Verileri”. Erişim Adresi: (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey>).

We Are Social (2021). “Dünya Genelinde Dijital Medya Kullanım Verileri”. Erişim Adresi: (<https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/>).

Studiosly (2022). “Sosyal Öğrenme Teorisinde Karşılıklı Determinizm Modeli”. (<https://studiousguy.com/social-cognitive-theory/>).





EKLER

Ek 1. Katılımcı Bilgilendirme ve Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Mine KOCA tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı Ebeveynlerin dijital farkındalıkları ile dijital bağımlılıklarını araştırmaktır. Bu çalışmanın katılımcılarını ebeveynler oluşturmaktadır.

Ebeveynlerde Dijital Farkındalık Ve Dijital Bağımlılık: Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü isimli bu araştırmaya katılımınızı onayladığınız takdirde projenin katılımcısı olacaksınız. Toplanan veriler araştırma süresince ve sonrasında gizli tutulacak olup sadece araştırmacı tarafından yapılan bilimsel yayınlar dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır.

Bu çalışmaya katılım gönüllük esasına dayalıdır. Bu projeye katılımınız Dijital Ebeveynlik konusunda bilgilernenize katkı sağlayabilir. 15-20 dakika sürecek bu uygulamada yer alan hiçbir aşama, kişisel rahatsızlık verecek nitelikte değildir. Ancak herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz, uygulamaları nedenini açıklamaksızın yarıda bırakıp araştırmadan çıkmakta serbestsiniz. Böyle bir durumda vermiş olduğunuz bilgilerin araştırmacı tarafından kullanılması ancak sizin onayınızla mümkün olacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve yanıtlanmasını istediğiniz sorularınız için araştırmacıya [redacted] adresinden iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Bu proje kapsamında gereken uygulamalarda yer alacağımı biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.
Ebeveynlik durumu: () Anne () Baba

Yaşınız:.....

Eğitim durumunuz:

- () Okuma-yazma bilmiyor
() Okuma-yazma biliyor
() İlkokul mezunu
() Ortaokul mezunu
() Lise mezunu
() Üniversite mezunu
() Yüksek lisans / Doktora

Aylık geliriniz: () 0-1.500TL () 1.500-3.000TL () 3.000-5.000TL () 5.000TL'den daha fazlası

Dijital araçlarla (telefon, tablet, bilgisayar , TV vs.) günde ortalama kaç saat vakit geçirirsiniz?

- () 1 saatten az () 1 - 3 saat arası () 3 - 5 saat arası () 5-7 saat () 7 saat ve üzeri



Ek 2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği

DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

			Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
OLUMSUZ MODEL OLMA	1- (m 18)	Telefonumla uğraşırken, çocuğumun söylediklerini dinlemediğim olur					
	2- (m 19)	Telefon/tablet kullanımında çocuğumda eleştirdiğim davranışları ben de yaparım					
	3- (m 20)	Çocuğum, telefonumla çok fazla vakit harcadığına tank olur					
	4- (m 21)	Çocuğumla iletişime geçmek yerine telefonumla ilgilenirim					
DİJİTAL İHMAL	5- (m 22)	Çocuğum, çok ısrar ediyorsa, dayanamayıp telefon/tablet kullanmasına izin veririm					
	6- (m 23)	Çocuğumun huysuz olduğu zamanlarda, telefon/tablet ile sakinleştiririm					
	7- (m 24)	Ev dışı ve ev içi ortamda (misafir, alış-veriş, arkadaş ortamı vb) çocuğumun telefon/tableti yoğun kullanmasına göz yumarım					
	8- (m 26)	İşlerimle meşgulken, çocuğumun telefon/tablet ile vakit geçirmesine göz yumarım					
VERİMLİ KULLANIM	9- (m 12)	İnternetin faydalarını, zararlarını ve dikkat edilmesi gereken durumları çocuğuma anlatırım					
	10- (m 13)	Dijital araçların (Akıllı Tel., Tablet, Tv vb.), çocuğuma etkilerini (olumlu veya olumsuz) incelerim					
	11- (m 17)	Faydalı olduğunu düşündüğüm yazı, video veya fotoğrafları kendi cihazımdan çocuklarıma gösteririm					
	12- (m 25)	Teknolojik yeniliklerin çocuklarım açısından faydalarını ve risklerini analiz ederim					
RİSKLERDEN KORUMA	13- (m 1)	Çocuğumu internetin risklerinden koruyabiliyorum					
	14- (m 2)	Çocuğum internette gezinirken ona zarar verebilecek bir içerikle karşılaşsa yasal yollara başvururum					
	15- (m 4)	Çocuğum internette video izlerken, rahatsız edici videolarla (einsel, şiddet içerikli) karşılaşsa haberim olur					
	16- (m 5)	Çocuğumu internetin risklerinden koruyacak, güvenlik paketi veya antivirüs programlarını kullanırım					



Ek 3. Dijital Bağımlılık Ölçeği

Dijital Bağımlılık Ölçeği									
Boyut		Aşağıdaki her bir maddeyi okuyun bu madde sizin için her zaman doğru ise Tamamen Katılıyorum genelde doğru ise Katılıyorum, emin değilseniz Kararsızım, genelde doğru değilse Katılmıyorum, hiçbir zaman doğru değilse Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde işaretleyiniz	Tamamen	Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle	Katılmıyorum
Aşırı Kullanım	19	Yemek yerken aynı zamanda telefon, tablet ya da bilgisayarımla meşgul olurum.							
	6	Gezi, piknik veya arkadaşlarla olduğum sosyal ortamlarda sürekli dijital araçlarım (cep telefonu ya da tablet) bakarım.							
	3	Dijital araçları amacı dışında aşırı bir şekilde kullanıyorum.							
	5	Bir işle uğraşırken kendimi dijital araçlarımı kontrol ederken buluyorum.							
	1	Dikkat gerektiren işleri yaparken bile telefon, tablet gibi dijital araçlarla uğraşırım.							
Nüks Etme	9	Dijital araçları kullanma süresini konusunda kendimi kontrol <u>edemiyorum</u> .							
	10	Dijital araçlarla harcadığım zamanı kıstamak için başarısız çabalarım oldu.							
	8	Dijital araçlarla harcadığım zamanı azaltamıyorum.							
Hayatın Akışını Engelleme	28	Dijital araçlar ev ve okul ile ilgili sorumluluklarımı yerine getirmemi engelliyor.							
	25	Dijital araçlarla çok vakit harcadığımdan dolayı birçok fırsatı kaçırdığım olmuştur.							
	27	Dijital araçlarla uğraştığım zaman çevremde olup bitenden haberim olmaz.							
	24	Dijital araçları kullanmanın nedeniyle üretkenliğimin azaldığını hissediyorum.							
Duygu Durumu	14	Dijital araçlarla vakit geçirirken bana herhangi bir iş verilmesi beni öfkelenendirir.							
	11	Dijital araçları kullanamayacağım ortamlar beni sıkır.							
	16	Sahip olduğum dijital araçları uzun süre kullanmadığımda kendimi çok mutsuz ve sınırlı hissederim.							
	12	Dijital araçlarla vakit geçirirken kendimi çok mutlu hissediyorum							
Bırakamama	17	Sahip olduğum dijital araçların bozulması veya kaybolması beni huzursuz eder.							
	21	Kısa süreliğine bile olsa evden ayrıldığımda telefon/tablet gibi dijital araçları yanıma almak isterim.							
	23	Akıllı telefon ve tablet gibi dijital araçları yatarken yanımda bulunduruyorum.							



Ek 4. Ebeveyn Tutum Ölçeği

		5	4	3	2	1
		Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle
	CÜMLELER					
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımında çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumun sınırlıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana birşey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					



Ek 5. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

9.09.2021 20:02

Gmail - (konu yok)



Tuğçe KOCA <[REDACTED]>

(konu yok)

Tuğçe KOCA <[REDACTED]>
Alıcı: abduallah manap <[REDACTED]>

13 Haziran 2021 14:11

Hocam iyi günler,
Ben Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Koca. Geliştirmiş olduğunuz ' Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği'ni uygun görürseniz yüksek lisans tezimde kullanmak istiyorum. Saygılarımla...

9.09.2021 19:58

Gmail - Fwd: Ölçek kullanım izni



Tuğçe KOCA <[REDACTED]>

Fwd: Ölçek kullanım izni

abduallah manap <[REDACTED]>
Alıcı: [REDACTED]

15 Haziran 2021 23:26

Tuğçe Hanım, ölçeği bilimsel çalışmalarınız için kullanabilirsiniz. Yönerge/uygulama formu ve makale ektedir. İyi çalışmalar dilerim.

Abdullah MANAP, Dr. Öğr. Üyesi
Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi ABD
Batman Üniversitesi

2 eklenti

DEFÖ UYGULAMA FORMU (1).pdf
126K

Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Geçerlik-Güvenirlilik.pdf
353K



Ek 6. Dijital Bağımlılık Ölçeği Kullanım İzni

9.09.2021 19:59

Gmail - (konu yok)



Tuğçe KOCA <[REDACTED]>

(konu yok)

2 ileti

Tuğçe KOCA <[REDACTED]>

Alıcı: [REDACTED]

13 Haziran 2021 14:13

Hocam iyi günler,
Ben Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Koca. Geliştirmiş olduğunuz ' Dijital Bağımlılık Ölçeği' ni uygun görürseniz yüksek lisans tezimde kullanmak istiyorum.
Saygılarımla...

ahmet kesici <[REDACTED]>

Alıcı: Tuğçe KOCA <[REDACTED]>

13 Haziran 2021 14:59

Tuğçe Hanım merhaba,
ölçeği kullanabilirsiniz,
çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

[Ayrıntılanan metin gizlendi]



DB ÖLÇEĞİ-T.xlsx

19K



Ek 7. Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzni

1.10.2021 13:59

Gmail - Ölçek izni



Tuğçe KOCA <[REDACTED]>

Ölçek izni

3 ileti

Tuğçe KOCA <[REDACTED]>
Alıcı: [REDACTED]

30 Eylül 2021 15:49

İyi günler Evren Hanım,
Ben Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümü yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Koca. Geliştirmiş olduğunuz 'Ebeveyn Tutum Ölçeği' ni uygun görürseniz yüksek lisans tezimde kullanmak istiyorum. Saygılarımla...

evren demir <[REDACTED]>
Alıcı: Tuğçe KOCA <[REDACTED]>
Cc: Gül Şendil <[REDACTED]>

30 Eylül 2021 16:59

Tuğçe hanım merhaba

Prof.Dr.Gül Şendil hocam ile birlikte geliştirdiğimiz Ebeveyn Tutum Ölçeği'ni tezinizde kullanmanızdan mutluluk duyarız.

İyi çalışmalar
Evren Karabulut Demir

iPhone'umdan gönderildi

> Tuğçe KOCA <[REDACTED]> şunları yazdı (30 Eyl 2021 15:49):

>

[Alınılan metin gizlendi]

Tuğçe KOCA <[REDACTED]>
Alıcı: evren demir <[REDACTED]>

1 Ekim 2021 13:58

Teşekkür ederim Evren Hanım.

evren demir <[REDACTED]>, 30 Eyl 2021 Per, 16:59 tarihinde şunu yazdı:

[Alınılan metin gizlendi]



Ek 8. Sivas İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni



T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-92255297-605.01-42530888
Konu : Araştırma İzni (Tuğçe Mine KOCA)

02.02.2022

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 23/11/2021 tarihli ve E-99711239-300-99820 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 01/02/2022 tarihli ve E-92255297-605.01-42488569 sayılı onayı.
c) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 no'lu genelgesi.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Mine KOCA'nın, "Ebeveynlerde Dijital Farkındalık ve Dijital Bağımlılık: Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü" konulu çalışması kapsamında, onaylı bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla ilimiz merkezinde bulunan ilkokullarda

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeJdmbY_U1yOCvOil_E3Y3Wp8a9PfZqjBw-Pfm8yfZMjFSffQ/viewform?usp=sf_link adresinden online olarak uygulanması valilik makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Söz konusu araştırma çalışmasının bitiminde, araştırma yapan kişi tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ve rica ederim.

Ergüven ASLAN
Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1-İlgi (b) Onay Örneği (1 Sayfa)
2-Veri Toplama Araçları

Dağıtım:
Gereği:
-Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

Bilgi:
-Mrk. İlkokul Müd.

Adres : Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı No:17 SİVAS

Telefon No : 0 (346) 280 58 00

E-Posta: arge58@meh.gov.tr; istatistik58@meh.gov.tr

Keşif Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: L.DENİZ

Unvan : Şef

İnternet Adresi: <http://sivas.meh.gov.tr>

Faks: 3462805948

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meh.gov.tr> adresinden C2a0-e4b1-37f5-b044-d717 kodu ile teyit edilebilir.





T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-92255297-605.01-42488569
Konu : Araştırma İzni (Tuğçe Mine KOCA)

01.02.2022

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a)Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 23/11/2021 tarihli ve E-99711239-300-99820 sayılı yazısı.
b)Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 no'lu genelgesi.
c)Valilik Makamının 13/09/2021 tarihli ve E-92255297-605.01-31702324 sayılı onayı.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Mine KOCA, "Ebeveynlerde Dijital Farkındalık ve Dijital Bağımlılık: Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü" konulu çalışması kapsamında, ilimiz merkezinde bulunan ilkokullarda araştırma çalışması yapmak istemektedir.

İlgi (a) yazı ekindeki çalışma; Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile oluşturulan araştırma değerlendirme komisyonu tarafından incelenmiş olup çalışmanın, eğitim öğretimin aksatılmaması, katılımcıların izni olmadan resim, video ve ses kayıtlarının alınmaması ve araştırma çalışmasının bitiminde, araştırma yapan kişi tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında müdürlüğümüze gönderilmesi kaydıyla, ilimiz merkezinde bulunan ilkokullarda https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeJdmbY_U1yOCvOil_E3Y3Wp8a9PfZqjBw-Pfm8yfZMjFSffQ/viewform?usp=sf_link adresinden online olarak uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Onaylarınıza arz ederim.

Fatih AYDIN
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek: Araştırma Değerlendirme
Formu (1 sayfa)

OLUR
01.02.2022

Ergüven ASLAN
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Adres : Mühsin Yazıcıoğlu Bulvarı No:17 SİVAS

Telefon No : 0 (346) 280 58 00
E-Posta: arge58@meh.gov.tr ; istatistik58@meh.gov.tr
Kep Adresi : meh@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ebys>

Bilgi için: L. DENİZ

Uyruan : Şef

İnternet Adresi: <http://sivas.meh.gov.tr>

Faks:3462805948

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakoogu.meh.gov.tr> adresinden 9282-d35b-3ef5-9b8d-b5af kodu ile teyit edilebilir.



Ek 9. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 03.08.2021-62183



T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı :E-60263016-050.06.04-62183
Konu : Etik Kurul Kararı

03.08.2021

Sayın Tuğçe Mine KOCA

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kuruluna yapmış olduğunuz 07.07.2021 tarih ve 2021-07-32 nolu başvurunuz incelenmiş ve 31 nolu karar ile; "*Ebeveynlerde Dijital Farkındalık Ve Dijital Bağımlılık: Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü*" isimli araştırmanın etik olarak uygunluğuna karar verilmiş, karar Rektör oluruna sunulmuş ve Rektör oluruna alınmıştır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Hilmi ATASEVEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BS9K5CZ3U5 Pin Kodu :99462
Adres : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Müşavirliği Sivas
Telefon:0 346 219 1010 Faks:0 346 219 1138
e-Posta:hukuk@cumhuriyet.edu.tr Web:www.cumhuriyet.edu.tr
Kep Adresi:cumhuriyetuniversitesi@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/cumhuriyet-universitesi-ebys>

Bilgi için: Gamze ÇİFTÇİ
Unvanı: Stresli İhçİ





ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Tuğçe Mine KOCA

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti

Doğum Tarihi ve

E-posta:

EĞİTİM

Derece

Kurum

Mezuniyet Yılı

Lisans

Yüksek Lisans

İŞ TECRÜBESİ

Tarih

Kurum

Görev

YABANCI DİL BİLGİSİ